

MARLUS

SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW

Professor, dr. juris Erling Selvig

Rettighetshaver- og
morselskapsansvar ved omsetning
av deltakerandeler i tillatelser
etter petroleumsloven

500

Rettighetshaver- og
morselskapsansvar ved omsetning
av deltakerandeler i tillatelser
etter petroleumsloven

Professor, dr. juris Erling Selvig

Marlus nr. 500
Sjørettsfondet
Nordisk institutt for sjørett
Universitetet i Oslo

© Sjørettsfondet, 2018

ISSN: 0332-7868

Sjørettsfondet
University of Oslo
Scandinavian Institute of Maritime Law
P.O. Box 6706 St. Olavs plass 5
N-0130 Oslo
Norway

Phone: 22 85 96 00

E-post: sjorett-adm@jus.uio.no

Internet: www.jus.uio.no/nifs

Editor: Professor dr. juris Trond Solvang –

e-mail: trond.solvang@jus.uio.no

For subscription and single-copy sale, please see Den norske bokbyen
– The Norwegian Booktown

Internet: <http://bokbyen.no/en/shop/>

E-mail: post@bokbyen.no

Print: 07 Media AS

Innhold

1	RETTIGHETSHAVERES DELTAKERANSVAR.....	5
2	MORSELSKAPSGARANTI FOR DELTAKERANSVAR.....	7
	2.1 Standardisering av morselskapsgarantier	7
	2.2 Objektiv tolking av garantierklæringen	11
	2.3 Tolkingen av enkeltvilkår	13
	2.4 Regressansvar	16
	2.5 Noen refleksjoner	18
3	MORSELSKAPSGARANTIER I ET NYTT AKTØRBILDE	19
	3.1 Endringer i aktørbildet	19
	3.2 Direkte overdragelse av enkeltandeler.....	20
	3.3 Overdragelse av norsk rettighetshaverselskap	22
	3.4 Virkninger for fremtidig deltakeransvar	23
	3.5 Kostnadsansvaret ved fremtidig disponeringsvedtak.....	24
	3.6 Den nye selvskyldnergarantien for disponeringsvedtak	27
4	OVERDRAGENDE RETTIGHETSHAVERS SUBSIDIÆRE FJERNINGSANSVAR.....	28
	4.1 PL § 5-3 tredje ledd	28
	4.2 Disponeringsvedtak og kostnadsansvar	31
	4.3 Subsidiært økonomisk fjerningsansvar.....	34
	4.3.1 Ansvar overfor rettighetshavere.....	35
	4.3.2 Ansvar overfor staten.....	40
	4.4 Beregning av subsidiært fjerningsansvar	43
	4.5 Ny overdragelse av deltakerandelen.....	44
	4.6 Overdragende rettighetshavers morselskapsgaranti.....	47
5	MORSELSKAPSANSVAR VED SALG AV RETTIGHETSHAVERSELSKAP	47
	5.1 Overdragende morselskaps fjerningsansvar	47
	5.2 Standardvilkår for morselskapers selvskyldnergarantier	51
	5.3 Området for selvskyldnergarantien.....	54
	5.4 Disponeringsansvar omfattet av selvskyldnergarantien	56
	5.4.1 Rettighetshaver og rettsetterfølgere	57
	5.4.2 Disponeringsvedtak for innretninger som eksisterte.....	58

5.5	Subsidiært økonomisk fjerningsansvar	59
5.5.1	Selvskyldneransvar ved påkrav	59
5.5.2	Ansvar overfor øvrige rettighetshavere	61
5.5.3	Ansvar overfor staten.....	63
5.5.4	Kravet mot overdragende morselskap.....	64
5.6	Forholdet til rettighetshaverselskapets morselskapsgaranti.....	66

1 Rettighetshaveres deltakeransvar

En utvinningstillatelse etter petroleumsløven (PL) § 3-3 gir enerett til å drive petroleumsvirksomhet i det området tillatelsen angir. Normalt blir en tillatelse gitt til en egnet gruppe av private oljeselskaper som er sammensatt av departementet, og hvor hver deltaker i gruppen (*rettighetshaverne*) tildeles en fastsatt prosentvis andel i tillatelsen. I en del tilfeller inngår også Petoro som deltaker og som forvalter av en andel i tillatelsen som staten selv har forbeholdt seg.

Ved å motta tillatelsen godtar deltakerne i rettighetshavergruppen de forpliktelser som følger direkte av utvinningstillatelsen selv. Samtidig tiltrer hver deltaker en samarbeidsavtale (SA) som inngås mellom rettighetshaverne i tillatelsen, og som etablerer og gir regler for det interessentskap med operatør som skal forestå samlet virksomhet etter tillatelsen for deltakernes felles regning. Interessentskapet er imidlertid ikke en juridisk person, og de samlede forpliktelser som følger av den felles virksomhet etter tillatelsen og samarbeidsavtalen, må derfor dekkes av deltakerne i rettighetshavergruppen. Utgangspunktet er at den enkelte deltaker har et direkte ansvar overfor både andre deltakere og tredjemenn for de ulike forpliktelser som den felles virksomhet medfører.¹

De sentrale prinsipper i den ansvarsordning samarbeidsavtalen etablerer, er 1) at deltakerne hefter i forhold til hverandre prinsipalt proratarisk etter deltakerandel, og 2) at de innbyrdes også har et subsidiært solidarisk ansvar for samtlige forpliktelser som oppstår ved den felles virksomhet interessentskapet står for (SA art. 7). De forpliktelser virksomheten medfører blir normalt dekket av operatøren ved bruk av midler som etter hvert blir innkalt fra de enkelte deltakerne via en «cash-call» ordning (SA art. 8). Hver deltaker plikter å yte bidrag til dekning av operatørens utgifter og andre forpliktelser, beregnet fortløpende ut fra egen deltakerandel. Først når en deltaker ikke yter sitt dekningsbidrag eller dekker sin del av ansvaret, utløses de øvrige deltakeres subsidiært

---

¹ Tveit, Praktiske kommentarer til standard samarbeidsavtale, MarIus nr. 438 (2014), s. 135.

solidariske ansvar i form av krav om tilleggsinnbetaling fordelt mellom dem etter deltakerandelene (SA art. 9, jf. art. 7).

Det ansvar som medlemmene i rettighetshavergruppen påtar seg ved å motta utvinningstillatelsen og deretter påføres som part og deltaker i den felles virksomhet i henhold til tillatelsen og samarbeidsavtalen, omfatter først og fremst de forpliktelser som vil følge av interessentskapets virksomhet slik denne fastlegges fortløpende ved flertallsvedtak av deltakerne. Omfanget av forpliktelsene vil imidlertid variere over tid. I samarbeidsavtalen – og i lov- og forskriftsverket – skiller det grovt sagt mellom forpliktelser knyttet til letefasen, og forpliktelser som oppstår i utbyggings- og driftsfasen av drivverdig forekomst og deretter i avslutnings- og fjerningsfasen ved endt utvinning (jf. SA art. 17, 23.1 og 24.1 og 3).

Interessentskapets virksomhet kan også føre til at deltakerne i forhold til staten og andre tredjemenn får ansvar for forpliktelser som direkte følger av lov- og forskriftsverket. Petroleumsloven inneholder regler om bl.a. ansvar for forurensningsskade (§ 7-3), ansvar for tap påført fiskere (§ 8-3), og ansvar for gjennomføring av vedtak om disponering av innretninger i avslutnings- og fjerningsfasen (§ 5-3). Dette er lovregler som etter ordlyden medfører ansvar for rettighetshaverne både enkeltvis og som gruppe, jf. loven § 1-6 bokstav j) første ledd.² Det samme gjelder for ansvar overfor staten eller andre tredjemenn etter de generelle ansvarsbestemmelsene i PL §§ 10-8 og 10-9, eller etter norske alminnelige erstatningsregler, som også gjelder for skade som noen påføres ved interessentskapets virksomhet.

Uavhengig av forpliktelsesens grunnlag er hovedregelen at deltakernes samlede ansvar skal fordeles mellom samtlige deltakere ut fra deltakerandelene som fastsatt i SA art. 7. Det er uten betydning for fordelingen om deltakernes ansvar overfor tredjemann eller staten er proratarisk eller solidarisk.³ Dersom en deltaker ikke klarer å oppfylle sin tilskuddsplikt

---

² Jf. PL § 5-4 tredje ledd og § 7-3 annet ledd, og *Hammer m.fl.*, Petroleumsloven, 2009, s. 412 og 551, samt *Evenshaug*, Avslutningsfasen i petroleumsvirksomheten, MarIus nr. 245 (1999) s. 37-38 og 71-72.

³ *Tveit l.c.* s. 135-36.

til interessentskapets virksomhet etter SA art. 8, eller ikke dekker sin del av en forpliktelse overfor staten eller andre tredjemenn som følge av interessentskapets virksomhet, utløser dette normalt et subsidiært solidarisk ansvar for de øvrige rettighetshaverne etter SA art. 9, jf. art. 7. Det er i PL § 10-8 særskilt fastsatt – som et unntak fra prinsippet om pro rata ansvar i SA art. 7 – at samtlige deltakerne i en rettighetshavergruppe hefter solidarisk overfor staten for de økonomiske forpliktelser som følger av petroleumsvirksomhet i henhold til tillatelsen. Ulike slike forpliktelser følger av lov og forskriftsverket. I vår sammenheng har § 10-8 således betydning i forhold til rettighetshavergruppens og rettighetshavernes økonomiske ansvar overfor staten ved gjennomføringen av vedtak om disponering av innretninger etter PL § 5-3 annet og sjette ledd.

Fremstillingen nedenfor knytter seg til utvinningstillatelser, men gjelder tilsvarende for tillatelser etter PL § 4-3. De sentrale bestemmelsen om ansvar for disponering av utplasserte innretninger gjelder også for innretninger knyttet til § 4-3 tillatelser, jf. PL § 5-1 første ledd. For øvrig vil også rettighetshaverne etter en § 4-3 tillatelse ha inngått en i hovedsak tilsvarende samarbeidsavtale for virksomhet etter tillatelsen som deltakerne i en utvinningstillatelse, jf. *Hammer, Stang, Bjelland, Bustnesli og Bjøranger Torum, Petroleumsloven, 2009, (heretter Hammer m. fl.) s. 276-77.*

2 Morselskapsgaranti for deltakeransvar

2.1 Standardisering av morselskapsgarantier

Samarbeidsavtalens ansvarsordning (foran avsnitt 1) medfører at de finansielle ressurser og betalingsevnen til hver av deltakerne i rettighetshavergruppen, vil ha vesentlig betydning også for de øvrige deltakeres risiko for at et subsidiært solidarisk ansvar for forpliktelser som følger av den felles virksomhet, kommer i tillegg til det deltakeransvar som

er direkte knyttet til egen deltagerandel.⁴ Deltakernes finansielle ressurser og betalingsevne er også vesentlig for den sikkerhet prinsippet om deltakernes subsidiært solidariske ansvar er ment å gi i forhold til rettighetshavernes forpliktelser overfor ulike tredjemenn og staten. Disse forhold er bakgrunnen for at samarbeidsavtalen art. 23 og 24 også inneholder ulike begrensninger av deltakernes mulighet til å unngå deltakeransvar ved avtalt overdragelse av sin deltakerandel eller ved uttreden av interessentskapet.⁵ Dette er disposisjoner som kan endre og svekke rettighetshavergruppens og de enkelte deltakeres finansielle styrke til enhver tid, og dermed få negative virkninger både for de øvrige deltakernes innbyrdes ansvar og for dekningen av ansvar overfor staten og andre tredjemenn (nedenfor avsnitt 3).

De enkelte rettighetshaveres finansielle ressurser er et forhold som i første omgang skal vurderes av departementet ved tildeling av utvinningstillatelsen til en rettighetshavergruppe, jf. PL § 3-5.⁶ Dessuten kan departementet etter PL § 10-7 – og tilsvarende bestemmelser i tidligere lovgivning – «ved tildelingen eller senere» bestemme at enhver rettighetshaver skal stille særskilt sikkerhet godkjent av departementet, for oppfyllelsen av de forpliktelser en rettighetshaver har påtatt seg, samt for mulig ansvar knyttet til petroleumsvirksomheten. Slik sikkerhet vil komme i tillegg til den sikkerhet for at rettighetshaverne enkeltvis og som gruppe oppfyller sine forpliktelser, som reglene i SA art. 7 til 9 om rettighetshavernes subsidiært solidariske ansvar gir.

Hjemmelen i PL § 10-7 er vid og omfatter alt ansvar som måtte følge av at en rettighetshaver har mottatt sin andel av utvinningstillatelsen og tiltrådt samarbeidsavtalen som part. Det er hittil ikke fastsatt forskrift med nærmere regler og retningslinjer for konkrete krav til sikkerhetsstillelse. Forutsetningen har vært at kravene kan fastsettes fortløpende av departementet ved enkeltvedtak ut fra forvaltningsskjønn. Forvaltningspraksis

---

⁴ Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 5 sp. 1 som omhandler risiko knyttet til fremtidig fjerningsansvar etter PL § 5-3. Dette blir det nærmere redegjort for nedenfor avsnitt 3.

⁵ *Tveit l.c.* s. 292-94. Jf. også PL § 5-3 tredje ledd.

⁶ *Hammer m.fl. l.c.* s. 161-62.

er likevel i nær fire tiår blitt basert på ett og samme standardopplegg for sikkerhetsstillelse hvor kravene er:

- den enkelte rettighetshavers deltakeransvar skal sikres ved en *garanti utstedt av deltakerens morselskap*, og
- omfanget av morselskapets garantiansvar skal være fastlagt ved et sett *standardiserte garantivilkår* (forkortet SGV) som er utarbeidet av departementet og inntatt i garantierklæringen.

Departements bruk av morselskapsgarantier har «rettshistorisk» bakgrunn. Lov- og forskriftsverket fra 1970-80 årene, herunder PL 1985 § 55, inneholdt i sin tid en bestemmelse med i hovedsak samme ordlyd som PL § 10-7. Både den gang og i flere tiår deretter ble andeler i utvinningstillatelse i stor grad tildelt rettighetshavere som var svakt kapitaliserte – norske – datterselskaper av ressurssterke internasjonale oljeselskaper. Formålet med kravet om garanti fra morselskapet var å unngå at rettighetshavernes selskapsform og aksjelovene ellers ville utgjøre et hinder for at staten og andre tredjemenn kunne holde det internasjonale morselskapet – den reelle eier – *direkte ansvarlig* for forpliktelser og ansvar som datterselskapet pådro seg som deltager i utvinningstillatelsen.⁷ En garanti fra morselskapet der dette påtar seg et eget selvskyldneransvar, vil uavhengig av aksjelovene gi grunnlag for direktekrav mot morselskapet, og dessuten generelt styrke rettighetshaverens reelle økonomiske bæreevne sett i forhold til omfanget av virksomheten og det deltakeransvar som andelen i utvinningstillatelsen medfører. De garantivilkår (SGV) departementet tok i bruk og krevde inntatt i garantierklæringene, medførte likevel ikke at morselskapet påtok seg et *generelt* selvskyldneransvar for forpliktelser og deltakeransvar som ville oppstå for datterselskapet som rettighetshaver i utvinningstillatelsen.

Verken den gang eller senere har departementet benyttet garantivilkår med en ordlyd som generelt – tilsvarende hjemlene i PL 1985 § 55 og nå

---

⁷ NOU 1979: 43 s. 90, jf. *Petroleumsrett til studiebruk* s. 628. – Det fremgår nå uttrykkelig i aksjelovene § 1-2 at et aksjeselskaps forpliktelser bare kan kreves dekket ved krav mot selskapet og dets formue.

PL § 10-7 – ville innebære at morselskapets garanti rettslig sett omfatter så å si ethvert ansvar som datterselskapet måtte pådra seg som deltaker i en utvinningstillatelse og i virksomhet i henhold til tillatelsen. Omfanget av garantiansvaret ble i stedet fastlagt i *detaljerte* standardvilkår som i hovedsak bygget på et utkast inntatt i NOU 1973: 8 «Erstatningsansvar for forurensingsskader». De sentrale bestemmelsene i SGV som departementet tok i bruk i 1979, lyder:

«1. Undertegnede selskap [morselskapet] stiller seg herved økonomisk ansvarlig som selvskyldner for følgende forpliktelser som måtte oppstå for AS/ASA (organisasjonsnr.) [rettighetshaveren] i forbindelse med dette selskaps virksomhet ved undersøkelse etter og utvinning av undersjøiske naturforekomster, derunder lagring og transport på annen måte enn med skip på den norske kontinentalsokkel:

a) De forpliktelser som det ovennevnte selskap har påtatt seg eller måtte påta seg overfor Den norske stat, norsk kommune eller annen norsk offentlig institusjon.

b) Ethvert erstatningsansvar, derunder regressansvar som det ovennevnte selskap måtte bli påført etter norsk rett for forurensingsskader samt for personskader overfor Den norske stat, norsk kommune eller annen norsk offentlig institusjon, eller overfor private personer, derunder selskaper, stiftelser og andre sammenslutninger».⁸

Disse garantivilkårene ble i årene deretter rutinemessig tatt inn i uendret form i de garantierklæringer som fortløpende ble utstedt til departementet av nye rettighetshaveres morselskaper. Til tross for den generelle ordlyden i lov- og forskriftsverkets hjemler – nå PL § 10-7 – har således departementet valgt å fastlegge omfanget av morselskapenes garantiansvar ved ganske så detaljerte standardvilkår. Likevel synes det verken opprinnelig eller senere å ha vært vurdert nærmere i hvilken utstrekning disse vilkårene etter sin ordlyd faktisk gir hjemmel for krav mot morselskapet. Selv om SGV reflekterte *prinsippet* om morselskaps-

⁸ De to siste avsnittene i garantivilkårene pkt. 1, samt i pkt. 2 og 3 gjelder ulike enkeltspørsmål uten prinsipiell betydning for garantiansvarets omfang og er her derfor utelatt. I Oslo tingretts dom 11. nov. 2017 i sak nr. 16-202448TVI-OTIR/05 (omtalt nedenfor avsnitt 2.2) var partene enige om at disse bestemmelsene ikke ga «selvstendig grunnlag for ansvar etter garantien».

ansvar, vil likevel ordlyden i enkeltvilkår på ulike måter og samlet sett reelt medføre viktige begrensninger i morselskapenes garantiansvar. Det knytter seg for øvrig også noe usikkerhet til hva som vil være riktig tolking av standardvilkårene for morselskapsgarantier.

2.2 Objektiv tolking av garantierklæringen

Prinsipielt er den garantierklæring som rettighetshaverselskapets morselskap har utstedt til departementet, et *avtalerettslig* dokument som skal gjelde for rettsforholdet mellom morselskapet og departementet (staten). Begge er profesjonelle parter. Disse forhold er bestemmende for tolkningsprinsippene.

Ett utgangspunkt ved tolkingen er at garantidokumentets ordlyd avviker markert fra ordlyden i PL § 10-7. Det kan derfor ikke legges til grunn at det *avtalerettslige innholdet* av den enkelte morselskapsgaranti – riktig tolket – vil være identisk med eller like vidtrekkende som departementets *forvaltningsrettslige kompetanse* etter PL § 10-7. Det har likevel ikke alltid vært erkjent fullt ut at en her står overfor to prinsipielt forskjellige tolkingsspørsmål og tolkningsgrunnlag.⁹ Dette betyr at lovforsarbeidene til PL § 10-7 kun kan gi begrensede bidrag til tolkingen av vilkårene i SGV som inntatt i morselskapenes enkelte garantierklæringer

Det annet utgangspunkt er at det i bestemmelsene i selve garantierklæringen, dvs. SGV pkt. 1 (gjengitt ovenfor avsnitt 2 ved note 8) i hovedsak er fastlagt hvilke typer av en rettighetshavers deltakeransvar som *avtalerettslig* er sikret ved morselskapsgarantien. SVG pkt. 1 er redaksjonelt utformet slik at det er en klar sammenheng mellom det som sies i selve innledningen til pkt.1 (jf. ordene «følgende forpliktelser») og den etterfølgende oppregning av forpliktelser i SGV pkt. 1 avsnittene a) og b). Enkelthetene når det gjelder omfanget av garantiansvaret må følgelig avklares ved en tolking av disse bestemmelsene sett i sammenheng. Dette betyr at vilkårene pkt. 1, avsnittene a) og b) blir de sentrale bestemmelser ved tolkingen av garantiens omfang.

---

⁹ Se min omtale i *Petroleumsrett til studiebruk* (1988) s. 625 flg., *Hammer m.fl. l.c.* s. 766-69, og dom av Oslo tingrett 11. nov. 2017 i sak nr. 16-202448TVI-OTIR/05.

Det tredje utgangspunkt er at etter sikker rettspraksis skal det rettslige innholdet av en slik garantierklæring fastlegges ved *objektiv tolking med vesentlig vekt på ordlyden*, se Rt. 2012 s. 1263 avsnitt (47) hvor det med støtte i tidligere rettspraksis uttales:

«(47) Kontrakter i næring inngått mellom to profesjonelle parter skal som utgangspunkt tolkes med vesentlig vekt på ordlyden, jf. blant annet Rt. 2002 side 1155 på side 1158. Det samme må gjelde når en garanti er stilt i næring av en profesjonell part til fordel for en annen profesjonell part, jf. også Rt. 2011 side 1553 avsnitt 47 med videre henvisninger.»

Dette prinsippet er nå også lagt til grunn i *Oslo tingretts dom av 11.nov. 2017* (sak nr. 16-202448TVI-OTIR/05) som visstnok er den eneste dom hittil som omhandler spørsmål knyttet til tolkingen av morselskapsgarantier. Saken gjaldt statens krav på tilbakebetaling under morselskapets garanti av et av et beløp som urettmessig var blitt utbetalt til datterselskapet i henhold til den såkalte «leterefusjonsordningen».¹⁰ Dette er et spørsmål med særlig skatterettslig tiknytning som fortsatt er undergitt domstolsbehandling, og som derfor ikke blir drøftet her. Uavhengig av dette er de prinsipper som legges til grunn av tingretten ved tolkingen av bestemmelsene i SGV av vesentlig interesse også i vår sammenheng.

For det første inneholder dommen uttalelser om forhold som prinsipielt og reelt begrunner at *også SGV-vilkårene i morselskapsgarantier skal undergis objektiv tolking med vesentlig vekt på ordlyden*. Tingretten uttaler at prinsippet om objektiv tolking må stå «særlig sterkt» i forhold til standardvilkårene i morselskapsgarantier fordi vilkårene helt siden 1970-tallet har vært i vanlig bruk og dessuten er blitt brukt overfor et stort antall parter. Tingretten uttaler at det ved tolkingen av vilkår som over tid er benyttet overfor forskjellige rettighetshavere, vil være lite rom for å bruke det unntak fra objektiv tolking som anerkjennes i Rt. 2002 s. 1155, og som åpner for tolking basert på en annen felles forståelse av

---

¹⁰ Jf. petroleumsskatteloven § 3 bokstav c) femte ledd som omhandler «skatteverdien av direkte og indirekte utgifter ... til undersøkelse etter petroleumsforekomster», jf. Ot. prp. nr. 1 (2006-2007) kap. 9.7 og Ot.prp. nr. 95 (2008-2009) s. 10-11.

enkeltvilkår enn den som ellers vil følge av ordlyden selv. Videre var SGV standardvilkår utarbeidet av staten uten å være gjenstand for forhandling mellom partene, og tingretten konkluderte derfor at det da ikke forelå noe grunnlag for å fastslå at partene faktisk hadde hatt en felles forståelse om at morselskapets garantiansvar skulle – uavhengig av fastsatte vilkår – omfatte og sikre ethvert krav som fulgte av rettighetshaverens deltakeransvar. Uansett måtte staten som hadde utformet garantivilkårene, her ha risikoen for uklarheter i ordlyden, også fordi staten i tilfelle hadde hatt mulighet og foranledning til å endre uklare vilkår.

For det annet er tingrettens dom også av vesentlig interesse fordi den med utgangspunkt i prinsippet om *objektiv tolking med vesentlig vekt på ordlyden* går nærmere inn på tolkingen av sentrale enkeltvilkår i garantierklæringen (gjengitt foran avsnitt 2 ved note 8). Tingrettens hovedsynspunkt er at etter en «naturlig språklig forståelse» må uttrykket «følgende forpliktelser» som inngår i innledningen til SGV pkt. 1, tilsi at morselskapets selvskyldneransvar er begrenset til bare å gjelde de typer av forpliktelser for rettighetshaverselskapet som er oppregnet i og omfattet av bokstavene a) og b) i SVG pkt. 1. Dette setter viktige grenser for omfanget av morselskapets garantiansvar.

2.3 Tolkingen av enkeltvilkår

SGV *pkt. 1 bokstav a)* omfatter forpliktelser som rettighetshaverselskapet «har påtatt seg eller måtte påta seg» overfor staten, kommune eller annen offentlig institusjon. Tingrettens tolking av ordlyden i bestemmelsen er basert på et prinsipielt skille mellom forpliktelser som rettighetshaveren har «*påtatt seg*» ved egen disposisjon overfor staten, og forpliktelser som rettighetshaveren ellers har «*pådratt seg*» overfor staten ved å delta i petroleumsvirksomhet. Det er likevel noe uklart hvilken vekt tingretten egentlig legger på dette skillet. På den ene side markeres at morselskapsgarantien ikke er «en ren generalgaranti» for ethvert statlig krav mot datterselskapet, og på den annen side kan det heller ikke generelt kreves at ethvert krav mot datterselskapet må ha eget avtalerettslig grunnlag for å være omfattet av garantiansvaret. Tingretten uttaler således at ansvaret

etter en morselskapsgaranti basert på SGV, må dekke de forpliktelser rettighetshaverselskapets «påtar seg gjennom vilkår i tillatelsen og petroleumsloven kap. 4».

Uavhengig av den vekt tingretten synes å legge på ordbruken i SGV pkt. 1 bokstav a), må det – etter min oppfatning – være klart at bestemmelsen pålegger morselskapet garantiansvar for de krav staten kan gjøre gjeldende mot rettighetshaverselskapet som følge av de forpliktelser selskapet – ved å motta tillatelsen og tiltre samarbeidsavtalen – *generelt har påtatt seg eller pådratt seg overfor staten som deltaker i tillatelsen og virksomheten i henhold til tillatelsen*. Ordlyden er for øvrig generell – og er i motsetning til SGV pkt.1 bokstav b) – ikke begrenset til visse typer av krav og deltakeransvar. Videre må SGV pkt. 1 bokstav a) omfatte statens krav uavhengig av om rettighetshaverselskapets ansvar i forhold til staten er proratarisk og subsidiært solidarisk etter SA art. 7, eller er solidarisk ansvar for deltakere i rettighetshavergruppen, f.eks. etter PL § 10-8. Deltakersvarets reelle grunnlag er i alle tilfeller at rettighetshaveren *ved egne disposisjoner* har mottatt sin andel av tillatelsen og tiltrådt som deltaker og part i samarbeidsavtalen og det interessentskap som forestår virksomheten i henhold til tillatelsen.

En morselskapsgaranti vil således omfatte det solidariske ansvar som en deltaker i rettighetshavergruppens vil ha overfor staten etter PL § 10-8 for økonomiske forpliktelser som følger av petroleumsvirksomhet i henhold til tillatelsen, f.eks. arbeidsforpliktelser og areal- og produksjonsavgifter.¹¹ Uavhengig av dette har en deltaker proratarisk og subsidiært solidarisk ansvar etter SA art. 7 for andre forpliktelser overfor staten som rettighetshaverne enkeltvis og som gruppe er pålagt i konsesjonsvilkår og lov- og forskriftsverket for petroleumsvirksomheten.¹² Statens utgifter ved egne tiltak for å avverge eller begrense oljeforurensningsskade eller annen forurensning og avfall fra petroleumsvirksomhet, vil således kunne kreves erstattet av de enkelte rettighetshaverne etter PL § 7-3 eller

---

¹¹ *Hammer m.fl.* l.c. s. 772-73. Spørsmål vedrørende den interne fordeling av ansvaret mellom deltakerne og i tilfelle innbyrdes rett til regress, bestemmes ut fra hovedreglene i SA art. 7.1, se *Hammer m.fl.* l.c. s. 555 og 606, jf. s. 552-53.

¹² *Hammer m.fl.* l.c. s. 551-53, 555 og 606, jf. også NOU 1979: 43 s. 90 sp. 1.

§ 8-3, og omfattes dermed også av morselskapets garantiansvar etter garantivilkårene i pkt. 1 bokstav a). Også en deltakers del av ansvaret for disponeringsvedtak etter PL § 5-3 annet ledd, jf. sjette ledd, vil være et krav som prinsipielt omfattes av morselskapsgarantien for deltakeren. Om også en overdragende deltakers økonomiske ansvar for kostnader ved fremtidig disponeringsvedtak etter PL § 5-3 tredje ledd er omfattet av morselskapsgarantien for deltakeren, er et annet spørsmål (se nedenfor avsnitt 4.3.2).

SGV pkt. 1 bokstav b) innebærer at en morselskapsgaranti også vil omfatte ethvert erstatningsansvar for *forurensningsskade* og *personskade* som rettighetshaverselskapet kan bli påført etter norsk rett, og at dette gjelder uavhengig av om erstatningsansvaret gjøres gjeldende av staten og annen offentlige institusjoner, eller av ulike private parter. Tingretten legger til grunn at SGV pkt. 1 bokstav b) må tolkes etter ordlyden, og at bestemmelsen derfor innebærer at morselskapsgarantien bare omfatter erstatningskrav mot rettighetshaverselskapet basert på forurensnings- og personskader. Etter min oppfatning betyr dette at ansvar for *andre typer av skader* som en deltaker måtte bli påført ved petroleumsvirksomheten, herunder et subsidiært solidarisk ansvar etter SA art. 7 for slike skader, derimot ikke omfattes av morselskapsgarantien (SGV) når ansvaret gjøres gjeldende av privat part, og ikke er et ansvar overfor staten omfattet av SGV pkt. 1 bokstav a).

Tingretten viser her til at utkastet til departementets standardvilkår for morselskapsgarantier først ble utformet i 1973 som del av arbeidet med ny lovgivning om erstatningsansvar for forurensningsskader, og at hovedformålet var å sikre at det betydelige erstatningsansvar som vil kunne oppstå ved olje- forurensning knyttet til petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen, ville være dekket ved morselskapets garantiansvar.¹³ Morselskapsgarantien vil derfor omfatte rettighetshaverselskapets del av det ansvar for skade ved forurensning som skyldes utslipp eller utstrøm-

---

¹³ Ordlyden i SGV pkt. 1 bokstav b) omfatter imidlertid også ansvar overfor norske fiskere for skade mv. som følge av annen forurensning eller avfall etter reglene i PL § 8-1 tredje ledd, jf. §§ 8-3 og 8-4. Disse bestemmelsene viderefører ansvarsregler for «forurensningsskade» som ble inntatt i PL 1985 i 1989

ming av petroleum fra en innretning, og som nå er uttømmende regulert i PL kap. 7. Etter ordlyden i SGV pkt. 1 bokstav b) gjelder dette uavhengig av om erstatningsansvar gjøres gjeldende av staten eller av private parter. Samtidig er hovedregelen i PL § 7-3 annet ledd at erstatningskrav skal rettes til operatøren, noe som nok forutsetter at ansvarsbeløpet normalt blir fordelt mellom deltakerne via deres tilskuddsplikt etter SA art. 8 og i tilfelle dekket etter SA art. 9.1, dersom en deltaker ikke oppfyller sin del av tilskuddsplikten. I forhold til morselskapsgarantien oppstår det derfor også spørsmål om regresskrav fra øvrige deltakerne som etter SA art. 7, 8 og 9 har dekket mer en sin andel av ansvaret for forurensning, vil være omfattet av garantiansvaret (nedenfor avsnitt 2.4).

2.4 Regressansvar

Etter ordlyden omfatter SGV pkt. 1 bokstav b) også erstatningsansvar for forurensnings- og personskader som gjøres gjeldende mot rettighetsselskapet som «*regressansvar*». PL § 7-3 annet ledd om ansvar for forurensningsskade har egne regler om regressansvar som vil omfattes av denne bestemmelsen.

For det første kan regressansvar for forurensningsskade bli aktuelt dersom ansvaret for skaden blir dekket av operatøren (§ 7-3 annet ledd første punktum), og deretter fordelt prinsipielt proratarisk eller i tilfelle subsidiært solidarisk mellom deltakerne i rettighetshavergruppen, jf. SA art. 7 til 9. For det annet kan regressansvar bli aktuelt dersom ansvaret for forurensningsskade ikke blir dekket av operatøren ved forfall, og de øvrige deltakerne blir holdt direkte ansvarlig etter tilsvarende regler om proratarisk og subsidiært solidarisk ansvar i PL 7-3 annet ledd annet og tredje punktum. I begge tilfeller må derfor den del av ansvaret for en forurensningsskade som ikke blir dekket av en deltaker, medføre et mer-ansvar for de øvrige deltakerne etter SA art. 7 til 9 eller etter PL § 7-3 annet ledd annet og tredje punktum som også gir rett til regress mot en deltaker som ikke selv dekker sin del av ansvaret.¹⁴

---

¹⁴ *Hammer m.fl.* l.c. s. 555, jf. s. 552-53. Tilsvarende må gjelde regresskrav i forbindelse med fordelingen mellom flere rettighetshavere av ansvar etter PL §§ 8-3 og 8-4.

Etter ordlyden i SGV pkt. 1 bokstav b) skulle deltakerens morselskapsgaranti også omfatte «regressansvar» for mer-ansvaret for de øvrige deltakerne i slike tilfeller. I motsetning til SGV pkt. 1 bokstav a), omfatter SGV pkt. 1 bokstav b) etter sin ordlyd også krav som gjøres gjeldende av ulike «private» parter. Uavhengig av dette er det klart at erstatning for forurensningsskade som skadelidte kan kreve dekket direkte av de enkelte deltakere etter PL§ 7-3 annet ledd annet punktum fordi ansvaret ikke er dekket av operatøren, må omfattes av og vil kunne kreves dekket under den enkelte deltakers morselskapsgaranti etter reglene i SGV pkt. 1 bokstav b).

SGV pkt. 1 bokstav a) inneholder – i motsetning til SGV pkt. 1 bokstav b) – ikke *egne regler om regresskrav*. I forhold til staten eller annen offentlig institusjon kan imidlertid de enkelte rettighetshavere normalt holdes ansvarlig av staten på særskilt rettsgrunnlag i samsvar med konsesjonsvilkår og lov- og forskriftsverket for petroleumsvirksomheten (foran avsnitt 1), og vil derfor ha et *direkte* ansvar for sin del av statens krav mot rettighetshaverne enkeltvis og som gruppe. Dersom en deltaker ikke dekker sin del av ansvaret overfor staten, vil staten kunne kreve sitt krav dekket av deltakerens morselskapsgaranti.

Slike krav kan imidlertid samtidig ha tilknytning til den virksomhet som drives for rettighetshavernes felles regning. For det første kan statens krav omfattes av regler om solidarisk ansvar for deltakerne i rettighetshavergruppen, f.eks. PL § 10-8. Dersom staten krever full dekning fra en av solidarskyldnerne, eventuelt under dennes morselskapsgaranti, vil den deltaker som har dekket statens krav fullt ut, ha rett til å fremme regresskrav mot de øvrige deltakere basert på at ansvaret skal fordeles etter deltakerandelene. Dette vil være i samsvar med alminnelige regler om regress i solidarskyldnerforhold,¹⁵ og det oppstår derfor da også spørsmål om slike regresskrav er omfattet av de øvrige deltakers morselskapsgarantier, eller om regresskrav bare kan fremmes mot den enkelte deltaker.

For det andre, dersom statens krav omfattes av ansvarsreglene i SA art. 7 – 9 om deltakernes prinsippalt proratariske og subsidiært solidariske

---

¹⁵ *Hagstrøm*, Obligasjonsrett, 2. utg. 2011, s. 713 flg., særlig s. 718-20.

ansvar, vil deltakere som har dekket mer enn den del som den enkeltes deltakerandel tilsier, ha rett til regress mot den deltaker som ikke dekker sin del og dermed utløser det subsidiært solidariske ansvaret i SA art. 7.¹⁶ Også i så fall oppstår spørsmålet om de øvrige deltakernes regresskrav mot deltakeren kan kreves dekket av dennes morselskapsgaranti, eller om regresskrav bare kan fremmes mot den enkelte deltaker.

I begge tilfeller blir spørsmålet om slike regresskrav kan kreves dekket ved subrogasjon (inntreden) i statens sikkerhetsrett etter morselskapsgarantien for den ansvarlige deltaker, jf. SVG pkt. 1 bokstav a). Alminnelige rettsregler om regress mellom flere solidariskydne skulle tilsi dette.¹⁷ På den annen side synes en tolking av SVG pkt. 1 bokstav a) med vesentlig vekt på ordlyden, å innebære at det bare er rettighetshaverselskapets forpliktelser overfor staten og andre offentlig institusjoner – og ikke regresskrav fra andre deltakere i rettighetshavergruppen – som er omfattet av morselskapets garantiansvar. At SVG pkt. 1 bokstav a) – i motsetning til SVG pkt. 1 bokstav b) – ikke har noen egen regel om regressansvar, kan også tale for en slik tolkning av garantierklæringen. Det er likevel usikkert hva som her vil være riktig tolking.

2.5 Noen refleksjoner

Fremstillingen foran avsnittene 2.1 til 2.4 bekrefter at morselskapsgarantier basert på SVG ikke uten videre kan oppfattes som noen «generalgaranti» som omfatter ethvert krav mot det datterselskap som er rettighetshaverselskapet. Etter standardvilkårene er hovedoppgaven å sikre statens krav grunnet på rettighetshaverselskapets forpliktelser etter konsesjonsvilkår og lov- og forskriftsverket for selve petroleumsvirksomheten. I tillegg dekker garantien bare krav som tilkommer private parter og øvrige deltakere i rettighetshavergruppen og gjelder erstatning for oljeforurensning og personskaide.

Uavhengig av dette har ordlyden i standardvilkårene ført til atskillig tolkningstil, bl.a. fordi vilkårene ikke er tilpasset utviklingen i lov- og

---

¹⁶ *Hagstrøm l.c. s. 719.*

¹⁷ *Hagstrøm l.c. s. 720-21*

forskriftsverket i løpet av nær 40 år. Dette er forhold som i seg selv har aktualisert behovet for en samlet vurdering av fortsatt bruk av «tilårs-komne» morselskapsgarantier med uendrede vilkår. Dessuten – og det er viktigere – morselskapsgarantiens virkemåte er i løpet av de to siste tiårene blitt vesentlig påvirket av større endringer i aktørbildet i norsk petroleumsvirksomhet.

3 Morselskapsgarantier i et nytt aktørbilde

3.1 Endringer i aktørbildet

Norsk sokkel har etter hvert fått et betydelig innslag av nye rettighetshavere og morselskaper med gjennomgående atskillig svakere finansiell styrke enn det som noen tiår tilbake var det vanlige, og som i sin tid ble lagt til grunn ved utformingen av morselskapsgarantiordningen. Utviklingen har fått negative virkninger for garantiordningens virkemåte, og har dessuten synliggjort ulike svakheter ved de standardiserte garantivilkår som helt fra først av rutinemessig er inntatt i morselskapenes garantierklæringer.

For det første skyldes denne utviklingen til dels en bevisst oppmykning av departementets praksis når det gjelder krav til finansiell styrke ved tildeling av tillatelser til nye aktører. Morselskapene til de nye aktørene har ofte heller ikke hatt en egen økonomi som vil innebære at en vanlig morselskapsgaranti vil gi et vesentlig bidrag til nye rettighetshaverselskapers finansielle styrke. Begge deler synes å ha sammenheng med innføringen av den «leterefusjonsordning» for nye aktører som er omtalt foran avsnitt 2.2 ved note 10.

For det andre har annenhåndsomsetning av deltakerandeler i eksisterende utvinningstillatelser vært et vekstområde, og andelsoverdragelser til nye aktører er i stort antall blitt godkjent av departementet etter PL § 10-12. Høyt kostnadsnivå og periodevis svekket lønnsomhet i norsk olje- og gassvirksomhet har ført til atskillig av «billigsalg» av

deltakerandeler, bl.a. fordi mange norske felt etter hvert har fått en nedgående produksjonskurve eller befinner seg i avslutningsfasen. Dette er også bakgrunnen for at flere av de hittil dominerende internasjonale aktørene på norsk sokkel har truffet tiltak for helt eller delvis å avvikle den virksomhet som lenge er drevet via egne datterselskaper i Norge. Rikelig tilgang til internasjonal kapital og lånekapital har også gjort at nye grupper av kjøpere av norske deltakerandeler er kommet til, bl.a. i form av investeringsforetak og internasjonalt organiserte investeringsfond med sikte på utvikling av gjenværende ressurser i eksisterende felt og videresalg innenfor en mellomlang tidshorison.

Utviklingen har ført til en betydelig liberalisering av forvaltningspraksis for å gjøre det norske adgangsregimet bedre egnet til å ivareta behovet for optimal utnyttelse av gjenværende norske petroleumsressurser. I fremstillingen her er hovedsaken imidlertid virkninger av endringer i aktørbildet ved omsetning av deltakerandeler, særlig sett i forhold til morselskapsgarantier og ansvaret ved gjennomføring av fremtidige vedtak om disponering av innretninger knyttet til omsatte deltakerandeler. I så måte er det atskillig forskjell mellom tilfeller hvor enkeltandeler i et felt er blitt overdratt *direkte* fra rettighetshaveren til tredjemann, og tilfeller av *indirekte* overdragelse av deltakerandeler ved aksjetransaksjoner som innebærer at morselskapet til et norsk rettighetshaverselskap «avhender» datterselskapet med deltakerandeler og virksomhet under ett til et nytt eierforetak.

3.2 Direkte overdragelse av enkeltandeler

Etter SA art. 23.1 har en deltaker i en utvinningstillatelse rett i forhold til de øvrige deltakerne til å overdra sin andel i tillatelsen direkte til en tredjemann når avtalen fastsetter at erververen skal være bundet av utvinningstillatelsen og samarbeidsavtalen. Virkningene av en direkte overdragelse godkjent av departementet etter PL § 10-12, vil være at erververen trer inn som rettighetshaver i tillatelsen, samarbeidsavtalen og interessentskapet *i stedet for* overdrageren som dermed opphører å være

rettighetshaver og deltaker.¹⁸ Det vil bli krevd at også erververens morselskap stiller vanlig morselskaps-garanti, men om den nye morselskapsgarantien automatisk vil tre i stedet for overdragerens morselskapsgaranti, er et spørsmål som ikke er løst i SA art. 23, og som i alle tilfelle må løses innenfor rammen av garantiforholdet. Uavhengig av dette har virkningen av andelsoverdragelser i senere år gjennomgående vært at opprinnelige deltakere med solid finansiell styrke via sitt morselskaps garanti, er blitt erstattet av ulike nye aktører som – selv med tillegg av ny garanti fra sitt morselskap – vil ha mer begrensede finansielle ressurser. Det er i etterhånd lett å se at morselskapsgarantiordningen ikke er utformet med sikte på å motvirke de former for finansielle usikkerhet som knytter seg til slike transaksjoner.

Virkningen av en overdragelse av enkeltandeler etter SA art. 23.1 som fører til personskifte på deltaker- og rettighetshaversiden, vil således – i forhold til forpliktelser som oppstår *etter* personskiftet¹⁹ – generelt øke risikoen for subsidiært solidarisk ansvar for de øvrige deltakere i rettighetshavergruppen, jf. SA art. 7.²⁰ Redusert finansiell styrke hos nye rettighetshavere kan også innvirke på statens og andre tredjemenns sikkerhet for at ulike *fremtidige* forpliktelser som påhviler rettighetshaverne i henhold til lov- og forskrifts-verket, både som gruppe og enkeltvis, vil bli oppfylt. Departementets samtykke etter PL § 10-12 har likevel vanligvis ikke inneholdt særlige vilkår om overdragerens ansvar og sikkerhetsstillelse for fremtidige forpliktelser, men det synes som denne praksis er noe endret i senere år.²¹

---

¹⁸ *Hammer m. fl.* l.c. s. 438-39.

¹⁹ Overdragende deltaker vil derimot fortsatt være ansvarlig for forpliktelser oppstått før tidspunktet for overdragelsen, *Rune O. Pedersen*, Risikoovergang ved overdragelse av utvinningstillatelser, MarLus nr. 340 (2005) s. 95 flg. på s. 96 og 102-106, jf. også SA art. 24.2.

²⁰ Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 5 og 12-13, jf. *Tveit*, Myndighetenes adgang til å stille vilkår om finansiell sikkerhet ved andelsoverdragelser til nye aktører, MarLus nr. 318 (2004) s. 4-8, og *Hammer m.fl.* s. 442-44.

²¹ *Tveit*, l.c. note 20, s. 36-40, jf. Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 8 sp. 2 og s. 13 sp.1.

3.3 Overdragelse av norsk rettighetshaverselskap

Deltakerandeler i utvinningstillatelser kan også bli *overdratt indirekte* enten ved at selve rettighetshaverselskapet og dets virksomhet med deltakerandeler blir overdratt samlet til et annet eierforetak, eller ved at rettighetshaverselskapets morselskap blir overdratt til annet eierforetak. Slike transaksjoner innebærer indirekte en reell overføring av eierkontrollen over deltakerandelene til et nytt eierforetak fordi aksjeoverdragelsen sikrer det nye eierforetaket bestemmende innflytelse i rettighetshaverselskapet eller dets morselskap. Transaksjonen vil likevel ikke alltid omfatte alle deltakerandeler som rettighetshaverselskapet sitter med. Ønsker dette selskapet å beholde en del av deltakerandelene, kan i tilfelle den delen av deltakerandelene og virksomheten som ønskes avhendet, først utskilles og overføres til nytt datterselskap, f.eks. ved fisjon eller andre selskapsrettslige transaksjoner, som deretter overdras til nytt eierforetak.

Dette er transaksjoner som i praksis – uavhengig av form – må gjennomføres eller godtas av rettighetshaverselskapets morselskap eller reelle eierforetak. Enklest kan slik overføring av eierkontroll foretas ved overdragelse av aksjemajoriteten i rettighetsselskapet eller dets morselskap til det nye eierforetaket som derved vil bli morselskapet i et nytt konsernforhold hvor rettighetshaverselskapet vil inngå som et datterselskap, jf. § 1-2 i aksjelovene. Det fremgår klart av PL § 10-12 første ledd at også slik indirekte overdragelse av deltakerandeler i utvinningstillatelser med skifte av eierkontrollen over virksomheten i henhold til de deltakerandeler som ønskes avhendet, bare kan skje med samtykke fra departementet.²²

Et skifte av eierkontrollen i rettighetshaverselskapet, eventuelt i et nytt datterselskap, innebærer *indirekte* – ikke direkte – overdragelse av et antall enkeltandeler i utvinningstillatelser som innehas av selskapet. Bestemmelsen om overdragelse av deltakerandel i SA art. 23.1 omfatter derfor ikke slik indirekte overdragelse. At rettighetshaverselskapet, eller et utskilt datterselskap, får et nytt eierselskap (morselskap), *endrer heller ikke rettighetshaverselskapets formelle stilling som deltaker* i de tillatelser som selskapets virksomhet har omfattet, og innebærer derfor intet

---

²² Hammer m. fl. l.c. s. 802-803.

personskifte på rettighetshaver- og deltakernivå. Skiftet av eierkontroll medfører imidlertid at rettighetshaverselskapet med deltakerandeler som blir avhendet, får et nytt morselskap, som i tilfelle må sørge for ny morselskapsgaranti for rettighetshaverselskapets fremtidige ansvar som deltaker.

Erfaringene når det gjelder transaksjoner som medfører skifte av eierkontrollen over et rettighetshaverselskap med deltakerandeler, er så langt at et tidligere morselskap med solid finansiell styrke ofte er blitt erstattet av ulike nye eierforetak med begrensede ressurser til sikring av sitt nye datterselskaps fremtidige deltakeransvar. Det er derfor behov for å få avklart forholdet til det tidligere eierforetakets eksisterende morselskapsgaranti for rettighetshaverselskapet som overdras til nytt eierforetak. Når rettighetshaverselskapets formelle stilling som rettighetshaver ikke endres ved slike aksjetransaksjoner, er det imidlertid ikke gitt at en morselskapsgarantien som gjelder det rettighetshaverselskapet som er navngitt i garantierklæring, faller bort eller automatisk opphører å gjelde som følge av at morskapet ved egen disposisjon overdrar selskapet med deltakerandeler og virksomhet til det nye eier- og morselskap (nedenfor avsnitt 5.6).

3.4 Virkninger for fremtidig deltakeransvar

Direkte og indirekte overdragelse av deltakerandeler får normalt ikke virkning for, og reiser ikke særlig spørsmål i forhold til rettighetshaverselskapets og dets morselskapsgarantis ansvar for forpliktelse som er oppstått/påløpt frem til overdragelsestidspunktet (se note 19). *Rettslig sett* får overdragelsen heller ikke direkte virkning for selve omfanget av mulig *fremtidig* deltakeransvar knyttet til de deltakerandeler som er overdratt. Det er også klart at fremtidig deltakeransvar kan gjøres gjeldende mot det rettighetshaverselskap som deretter er blitt eier av andelene. Videre vil som regel det nye morselskapet eller eierforetaket stille vanlig morselskapsgaranti som omfatter dette selskapets ansvar. Når slike overdragelser likevel oppfattes som problematiske i forhold til fremtidig deltakeransvar, skyldes dette at et skifte av ansvarssubjekt som følge av

endret deltaker- eller eierforhold, *faktisk* kan få vesentlig betydning for den finansielle risiko og usikkerhet som knytter seg til selve *oppfyllelsen* av det fremtidige deltakeransvaret fra rettighetshaverselskapets eller dets nye eierforetaket side.

Virkningen av andelsoverdragelser i senere år har gjennomgående vært at opprinnelige deltakere med solid finansiell styrke, bl.a. via sitt morselskaps garanti, er blitt utskiftet og erstattet av ulike nye aktører som – selv med tillegg av garanti fra sitt nye morselskap – vil ha mer begrensede finansielle ressurser. Aksjetransaksjoner med skifte av eierkontroll over rettighetshaverselskapet med deltakerandeler har stort sett også ført til at tidligere morselskap med solid finansiell styrke er blitt erstattet av ulike nye eierforetak med mer begrensede ressurser til sikring av fremtidig deltakeransvar. Slike forhold har økt risikoen for tilleggsansvar for deltakerne i de rettighetshavergrupper som påvirkes av overdragelsene (SA art. 7.1). Transaksjonene svekker også statens reelle sikkerhet for at ulike fremtidige forpliktelser som påhviler rettighetshaverne i henhold til lov- og forskriftsverket, både som gruppe og enkeltvis, vil bli oppfylt. Usikkerheten oppleves som særlig markert i forhold til risiko knyttet til inndekning av fremtidig kostnadsansvar etter senere vedtak om disponering og fjerning av allerede utplasserte innretninger (nedenfor avsnitt 3.5).

3.5 Kostnadsansvaret ved fremtidig disponeringsvedtak

Virkningene av svekket finansielle styrke hos nye aktører har fremstått som særlig markerte i tilfeller hvor det i samsvar med PL § 10-12 er foretatt direkte eller indirekte overdragelse av deltakerandeler i utvinningstillatelser som har lav produksjon og nærmer seg avslutningsfasen. Et hovedproblem sett både fra andre deltakeres og statens side, er at slike overdragelser kan få virkning for ansvarsforholdet ved *fremtidige* disponeringsvedtak etter PL § 5-3 når virksomheten ventes å være avsluttet om noen år. Dette skyldes at direkte eller indirekte overdragelse av deltakerandeler som ved selve overdragelsen i hovedsak egentlig *fremtrer*

som et skifte på rettighetshavernivå (deltaker- eller eierforetaksnivå), reelt også har *virkning som et skifte på debitornivå* i forhold til ansvaret for fremtidige disponeringsvedtak for innretninger benyttet i utvinningsvirksomhet forut for overdragelsen.

Etter PL § 5-3 annet ledd medfører et disponeringsvedtak plikt for samtlige rettighetshaverne *på vedtakstidspunktet* – som gruppe og enkeltvis – til å sørge for gjennomføringen av vedtaket. En deltaker som har ervervet sin deltaker ved overdragelse forut for disponeringsvedtaket, har i og for seg samme ansvar for gjennomføringen av vedtaket som de øvrige deltakerne. Som allerede omtalt ovenfor vil imidlertid overdragelse som medfører skifte av ansvarssubjekt og eierkontroll på rettighetshaversiden, lett føre til usikkerhet om erververen og dennes morselskap eller eierforetak vil ha den økonomiske styrke som trengs for å etterleve disponeringsvedtaket og dekke sin andel av kostnadene. At deltakerne i utvinningstillatelsen og samarbeidsavtalen internt har subsidiært solidarisk ansvar for interessentskapets forpliktelser, medfører at dette er en usikkerhet som i første omgang rammer de øvrige rettighetshaverne i tillatelsen, men dernest også staten selv dersom disponeringskostnadene ikke blir dekket av rettighetshavergruppen.

Dette er bakgrunnen for to noe ulike myndighetstiltak som bygger på prinsippet om at den som er *overdrager* – direkte eller indirekte – av deltakerandeler, skal ha et subsidiært økonomisk ansvar for de kostnader ved gjennomføring av et fremtidig disponeringsvedtak som tilordnes erververen som ny rettighetshaver etter PL § 5-3 annet ledd og reglene i SA art. 7-9. Poenget er at «overdragende rettighetshaver» skal forbli økonomisk ansvarlig for kostnadene ved fremtidige disponeringsvedtak som gjelder håndteringen av de tidligere utplasserte innretninger. Dette vil bidra til å sikre at fremtidige disponeringsvedtak også vil bli oppfylt – uten bidrag fra staten.²³

Først ble det i 2009 inntatt nye lovbestemmelser i PL § 5-3 tredje ledd som pålegger «overdragende rettighetshaver» *et subsidiært økonomisk ansvar fremtidige fjerningskostnader*. Bestemmelsene er utformet med sikte på *direkte overdragelse av deltakerandel* fra en deltaker i rettig-

---

²³ Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 8 sp. 1 og s. 12 sp. 1, jf. *Hammer m.fl.* l.c. s. 444, jf. s. 438.

hetshavergruppen til en erverver som skal tre inn som rettighetshaver i utvinningstillatelsen og part i samarbeidsavtalen (foran avsnitt 3.2). De nye lovreglene om overdragende rettighetshavers ansvar behandles nedenfor avsnitt 4. Overdragerens ansvar skal i første omgang sikre de øvrige deltakere og dernest staten mot risikoen for at erververen ikke kan dekke den del av kostnadsansvaret som senere tilordnes deltakerandelen (jf. SA art. 7). Overdragerens ansvar aktualiseres likevel først dersom disponeringskostnadene samlet sett ikke blir dekket av rettighetshavergruppen etter SA art. 8 og 9.1, se avsnittene 4.3.1 og 4.3.2 hvor det også drøftes om ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd omfattes av «overdragende rettighetshavers» eksisterende morselskapsgaranti.

I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 13 sp. 1 varslet departementet at det ville bli vurdert om ikke også et morselskap i enkelttilfeller bør pålegges et subsidiært økonomisk disponeringsansvar som «overdragende» rettighetshaver når morselskapet foretar *indirekte* overdragelse av deltagerandeler ved at dets datterselskap som er rettighetshaverselskapet, blir avhendet til nytt eierforetak (foran avsnitt 3.3). Dette er fulgt opp av departementet i 2016 ved utarbeiding av standardvilkår for en ny form for selvskyldnergaranti som er beregnet på bruk fra 2017 som vilkår i godkjennelser etter PL § 10-12 første ledd annet punktum av morselskapets direkte eller indirekte overdragelse av sin «datter» som er rettighetshaverselskapet.²⁴

Uavhengig av ulik lovteknisk utforming bygger altså både PL § 5-3 tredje ledd og departementets nye selvskyldnergarantiordning på prinsippet om at *overdragere* av norske deltakerandeler skal ha et ansvar for kostnader ved gjennomføring av et fremtidig disponeringsvedtak som er subsidiært i forhold til de «nye» rettighetshaveres eget ansvar etter PL § 5-3 annet ledd. Dette er en særlig ordning som er knyttet til regelverket om disponeringsvedtak i PL kap. 5, og som prinsipielt er uavhengige av den ordning med morselskapsgarantier som i praksis hittil har vært enerådende. Reelt fremtrer ansvarsordningene for disponeringsvedtak likevel som supplement til de vanlige morselskapsgarantier og som tiltak

---

²⁴ En utførlig presentasjon av de omfattende nye vilkårene ble gitt av *Dag Erlend Henriksen* ved Det bergenske petroleumsretts-symposium 29.11.2017.

for å møte problemer oppstått pga. strukturendringer i norsk petroleumsvirksomhet. I det grenseland mellom nytt og gammelt som dermed oppstår, er det imidlertid fortsatt behov for avklaringer.

3.6 Den nye selvskyldnergarantien for disponeringsvedtak

Departementets nye standardvilkårene er beregnet på tilfeller hvor et morselskap ved aksjetransaksjoner har avhendet sitt rettighetshaverselskap til et nytt eierforetak (erhververen) som deretter vil ha bestemmende innflytelse i rettighetshaverselskapet eller i dets nye morselskap. Transaksjonene kan foretas på to måter:

- Ved at aksjer i selve rettighetsselskapet med deltakerandeler og virksomhet blir overdratt (solgt) av morselskapet til et annet eier- og morselskap,
- Ved at aksjer i morselskapet til rettighetshaverselskapet i sin helhet blir overdratt (solgt) av morselskapets eierforetak til et nytt eierforetak.

De nye standardvilkårene er særlig beregnet på tilfeller hvor et oljeselskap som over tid har vært en viktig aktør på norsk sokkel, ønsker å få avsluttet sin norske virksomhet ved en samlet overdragelse av sitt norske datterselskap med samtlige – eller et betydelig antall – deltakerandeler til et annet internasjonalt oljeselskap. Formålet med garantivilkårene er å forhindre at det overdragende morselskapet ved aksjetransaksjoner som nevnt, skal kunne unngå ethvert ansvar for kostnadene ved fremtidige fjernings- og disponeringsvedtak for innretninger knyttet til virksomhet drevet på grunnlag av dets norske datterselskapets deltakerandeler.

Etter standardvilkårene vil det overdragende morselskapets ha et subsidiært økonomisk ansvar for de kostnader ved fremtidig disponeringsvedtak som senere tilordnes rettighetshavere av samtlige overdratte deltakerandeler. Ansvarsreglene er i hovedsak utformet ut fra prinsipper som også ligger til grunn for PL § 5-3 tredje ledd (utførlig omtalt nedenfor

avsnitt 4). Enkelthetene i de nye standardvilkårene vil bli behandlet nedenfor i avsnitt 5.

At rettighetshaverselskapet – eller et utskilt datterselskap – blir overdratt til et nytt eierselskap (morselskap), påvirker likevel ikke rettighetshaverselskapets formelle stilling som deltaker i de tillatelser som selskapets virksomhet har omfattet. Aksjesalget innebærer derfor i seg selv heller ikke noe personskifte på rettighetshaver- og deltakernivå (foran avsnitt 3.3). Om et fremtidig disponeringsansvar også vil være omfattet av det overdragende morselskapets eksisterende garanti for rettighetshaverselskapets virksomhet i henhold til de deltakerandeler som blir overdratt, er likevel et eget spørsmål (nedenfor avsnitt 5.6).

4 Overdragende rettighetshavers subsidiære fjerningsansvar

4.1 PL § 5-3 tredje ledd

Som nevnt foran avsnitt 3.5, er hovedregelen i PL § 5-3 annet ledd at samtlige rettighetshavere på *tidspunktet for et disponeringsvedtak* har plikt – som gruppe og enkeltvis – til å sørge for gjennomføring av vedtaket og dekning av de kostnader som dette medfører. Rettighetshaverne har imidlertid rett til et skattefradrag på om lag 78 % av egne disponeringskostnader og reelt bærer derfor staten den klart største delen av kostnadene via skattesystemet. Det er altså bare samlede disponeringskostnader etter fradrag av deres skatteverdi, dvs. de resterende 22 %, som rettighetshaverne selv må dekke.²⁵

En rettighetshaver som har ervervet sin deltakerandel ved overdragelse forut for disponeringsvedtaket, vil etter PL 5-3 annet ledd ha samme ansvar som part for gjennomføringen av vedtaket som de øvrige del-

---

²⁵ Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 5, 8 og 12.

takerne. At erverv av en deltakerandel medfører vanlig partsansvar for den nye deltakeren er greit nok (jf. SA art. 23.1). Dette betyr likevel ikke at en deltaker uten videre ved selv å avhende sin deltakerandel og tre ut av rettighetshavergruppen, også bør og kan bli kvitt alle forpliktelser knyttet til fremtidig disponeringsvedtak bare fordi erververen i stedet er trådt inn som ny ansvarlig deltaker. Erfaringen er at et slikt skifte av ansvarssubjekt på rettighetshaversiden – et debitorskifte – medfører risiko for at den nye rettighetshaver og dennes nye morselskap ikke vil ha den økonomiske styrke som trengs for å gjennomføre vedtaket og dekke sin andel av disponeringskostnadene (foran avsnitt 3.5). Formålet med lovendringen i 2009 da PL § 5-3 fikk et nytt tredje ledd, var derfor å motvirke den risiko for økt kostnadsansvar som et rettighetshaverskifte medfører for øvrige deltakere i rettighetshavergruppen eller for staten.

PL § 5-3 tredje ledd gjelder tilfeller hvor en deltaker i en rettighetshavergruppe har overdratt sin deltakerandel *direkte* til en tredjemann som deretter og i samsvar med SA art. 23 og PL § 10-12 er trådt inn som ny deltaker i gruppen i stedet for «den overdragende rettighetshaver». Bestemmelsen gjelder uavhengig av om overdragelsen skjer ved salg, bytte eller på annen måte, og av om flere enkeltandeler omfattes av samme avtale. Formålet er å få fastslått 1) at overdrageren som *tidligere deltaker* fortsatt skal ha et *særskilt utformet subsidiært økonomisk kostnadsansvar ved fremtidige disponeringsvedtak*, og 2) at dette ansvaret kan gjøre gjeldende både av de øvrige deltakerne og av staten dersom det viser seg at den nye rettighetshaveren ikke dekker den del av kostnadene ved gjennomføringen av disponeringsvedtaket som tilordnes den deltakerandel som ervervet gjelder.

I Ot.prp. nr. 48 (2008-2009) uttales: «Departementet legger til grunn at hovedprinsippet bør være at selskaper som har vært rettighetshavere i tillatelser der det finnes innretninger, også etter overdragelsen bør fortsette å være subsidiært økonomisk ansvarlig for den del av kostnaden ved gjennomføringen av disponeringsvedtak som knytter seg til den overdratte andel.»²⁶

---

²⁶ Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 5 sp. 1. PL § 5-3 tredje ledd gjelder uavhengig av om overdragelsen skjer ved salg, bytte eller på annen måte, og om et antall enkeltandeler omfattes av samme avtale, jf. *Hammer m.fl.* l.c. s. 800-02.

Plikten etter PL § 5-3 annet ledd, jf. sjette ledd, til å sørge for at disponeringsvedtaket faktisk blir gjennomført, skal imidlertid fortsatt ligge fullt ut på rettighetshavergruppen på vedtakstidspunktet, herunder også deltakere som har ervervet sin deltakerandel før vedtaket, jf. PL § 5-3 annet ledd.²⁷ I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 1-2 fremheves som vesentlig at staten dermed ikke skal få noen rolle i selve finansieringen av fremtidige disponeringsvedtak:

«Det subsidiære ansvaret for den overdragende rettighetshaver er begrenset til kostnadene knyttet til gjennomføringen av disponeringsvedtaket etter fradrag av skatteverdien av disse kostnadene. Dette innebærer ikke at staten får noen rolle i finansieringen av disponeringsvedtaket. De øvrige rettighetshaverne på disponeringstidspunktet vil, dersom en eller flere rettighetshavere ikke kan dekke sin andel, på vanlig måte være ansvarlig ved gjennomføringen av disponeringen, jf. § 5-3 annet ledd, og vil få fradrag for disponeringskostnadene eller fremføre disse i tråd med de alminnelige skatteregler for virksomheten.»

Det nye i PL § 5-3 tredje ledd er derfor at «den overdragende rettighetshaver» skal forbli *subsidiært økonomisk* ansvarlig for kostnader etter skattefradrag ved fremtidige disponeringsvedtak. Ansvaret som bare gjelder de kostnader som er knyttet til innretninger som «eksisterte på overdragelsestidspunktet», kan gjøres gjeldende av:

- a) Øvrige deltakere i rettighetshavergruppen når det gjelder «kostnadene ved gjennomføring av vedtak om disponering» beregnet etter reglene i § 5-3 tredje ledd (§ 5-3 tredje ledd første punktum),
- b) Staten, når det gjelder utgifter knyttet til departementets vedtak om egne tiltak etter § 5-3 sjette ledd som beregnet etter reglene i § 5-3 tredje ledd, og som «ikke dekkes av rettighetshaver og annen ansvarlig» (§ 5-3 tredje ledd annet punktum).

---

²⁷ I Ot.prp. nr. 48 (2009-2009) s. 12 sp. 1 uttales at det ikke anses praktisk at tidligere rettighetshaver som ikke lenger har en relevant organisasjon, også pålegges et ansvar for å gjennomføre vedtaket.

PL § 5-3 tredje ledd er i seg selv ganske detaljert og omfattende. Dessuten er det i petroleumsforskriften (PF) § 45a gitt en del supplerende regler, først og fremst ved definisjoner av sentrale uttrykk i § 5-3 tredje ledd som til dels avgrenser og til dels utvider rekkevidden av lovens regler. Det er derfor ikke helt lett å avklare enkelthetene når det gjelder vilkår for og omfang av det ansvar den overdragende rettighetshaver pålegges i § 5-3 tredje ledd for kostnader ved fremtidig disponeringsvedtak²⁸. Det vises til fremstillingen nedenfor avsnitt 4.2 til 4.5.

For å unngå tilbakevirkning skal reglene i PL § 5-3 tredje ledd bare gjelde når overdragelsen av en deltakerandel er blitt *godkjent* etter PL § 10-12 etter at lovendringen trådte i kraft 1. juli 2009.²⁹ Det kan for øvrig ha betydning av definisjonene i PF § 45a først trådte i kraft 2. juli 2012.

4.2 Disponeringsvedtak og kostnadsansvar

En forutsetning for anvendelsen av PL § 5-3 tredje ledd er at departementet etter PL § 5-3 annet ledd har truffet vedtak om disponeringen av innretninger mv. på tillatelsens område på tidspunktet for vedtaket. Vedtaket er bindende for alle rettighetshaverne på dette tidspunkt, og samtlige rettighetshavere, herunder den som tidligere har ervervet en deltakerandel før vedtaket, er således både som gruppe og enkeltvis ansvarlig for gjennomføringen av vedtaket (PL § 5-3 annet ledd). En tidligere rettighetshaver som før vedtaket har overdratt sin andel til en av rettighetshaverne, inngår imidlertid ikke lengre i den rettighetshavergruppe vedtaket gjelder, og omfattes derfor ikke av PL § 5-3 annet ledd. Motstykket er at en «overdragende rettighetshaver» etter PL § 5-3 tredje ledd likevel har et subsidiært ansvar for kostnader ved gjennomføringen av vedtaket for de innretninger som «*eksisterte på overdragelses-tidspunktet*», jf. § 5-3 tredje ledd siste punktum.

---

²⁸ Se fremstillingen i *Hammer m.fl.* l.c. s. 428-54. Det må for øvrig tas hensyn til at fremstillingen er utarbeidet før PF § 45a trådte i kraft i 2012.

²⁹ I Ot. Prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 1 presiseres at bestemmelsen vil gjelde for overdragelser godkjent etter at endringsloven er trådt i kraft.

Etter PF § 45a annet ledd skal som tidspunkt for «overdragelsen» regnes den dag deltakerandelen ble *registrert som overdratt i petroleumsregisteret*. Et disponeringsvedtak må likevel praktisk sett omfatte innretningene slik som de fremtrer på *vedtakstidspunktet*. Fremstår situasjonen da som en annen enn da overdragelsen ble registrert i petroleumsregisteret, må det derfor avklares om dette vil påvirke omfanget av den «overdragende rettighetshavers» subsidiære ansvar for disponeringskostnader.

Etter PL § 5-3 tredje ledd er det avgjørende om de innretninger, herunder brønner, som omfattes av disponeringsvedtaket, *faktisk* eksisterte på overdragelsestidspunktet. Av lovforarbeidene fremgår at overdragende rettighetshaver er uten ansvar for den del av samlede disponeringskostnader som knytter seg til disponeringen av *nye innretninger*, herunder nye brønner, som er blitt utplassert på området for utvinningstillatelsen etter dette tidspunkt.³⁰ Erververen vil derfor ha det vanlige fjerningsansvaret for innretninger utplassert på utvinningstillatelsens område i den tid erververen har vært rettighetshaver.

Dette bekreftes nå av PF § 45a første ledd første punktum. Det subsidiære ansvaret etter § 5-3 tredje ledd femte punktum omfatter bare «*innretninger, herunder brønner, som eksisterte fysisk på overdragelsestidspunktet og som er plassert på bestemmelsesstedet*». Er det etter overdragelsen, men før disponeringsvedtaket foretatt *fysiske endringer* på slik innretning, oppstår det likevel spørsmål om hvilken virkning dette skal få for omfanget av overdragende rettighetshavers ansvar.

Ett av spørsmålene er avklart ved PF § 45a første ledd annet punktum. Der bestemmes at uttrykket «*innretninger, herunder brønn, som eksisterte på overdragelsestidspunktet*» i PL § 5-3 tredje ledd også omfatter «*påbegynte innretninger, herunder brønner, som er under plassering innenfor området for utvinningstillatelsen*». I forhold til reglene om disponeringsvedtak er her det sentrale vilkår at innretningen som egen enhet må være under utplassering på feltet, dvs. at det er truffet tiltak som ledd i plasseringen av innretningen på bestemmelsesstedet. For overdragende rettighetshavers subsidiære ansvar for disponeringskostnader er det

³⁰ Ot. Prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 2.

likevel uten betydning at arbeidet ved utplasseringen eller fullføring av byggearbeidene først blir fysisk avsluttet etter tidspunktet for overdragelsen av deltakerandelen. Dette gjelder også om slike arbeider skulle ha ført til økning av kostnadsansvaret. Også ervervende rettighetshavers disponeringsansvar etter PL § 5-3 annet ledd er knyttet til innretningen slik den fysisk eksisterer på tidspunktet for disponeringsvedtaket, og formålet med den overdragende rettighetshavers subsidiære ansvaret etter PL § 5-3 tredje ledd er nettopp å sikre at erververens andel av samlede disponeringskostnader vil bli dekket (foran avsnitt 4.1).

Et annet spørsmål er om *endringsarbeider* på innretninger som er plassert på bestemmelsesstedet, men som er *utført etter overdragelsestidspunktet*, skal få virkning ikke bare for den ervervende deltakers disponeringsansvar, men også for den «overdragende» rettighetshavers subsidiære ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd. Normalt betinger dette ikke reduksjon av ansvaret. I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 2 uttales at «Det subsidiære ansvaret for innretninger som eksisterte på overdragelsestidspunktet, knytter seg til innretningene som sådan, uavhengig av senere utvikling av disse». Utgangspunktet er at «en rekke kostnader knyttet til senere utvikling av en innretning, vil ha liten eller ingen betydning for senere disponeringskostnad», og at det heller ikke er noen klar sammenheng mellom disponeringskostnader og «investeringer i nytt utstyr». Dette skal likevel ikke alltid være fullt ut avgjørende ansvarets omfang:

«Forutberegnelighetshensynet tilsier imidlertid at det subsidiære ansvaret ikke skal øke etter overdragelsestidspunktet som følge av etterfølgende utvikling i tillatelsen som den ansvarlige [overdragende rettighetshaver] ikke har påvirkning på. Det subsidiære ansvaret knyttet til innretninger som eksisterte på tidspunktet for overdragelsen vil således være begrenset oppad til det den ansvarliges andel av kostnaden ville vært på det endelige disponeringstidspunktet for disponeringen av innretningen slik denne var på overdragelsestidspunktet.»³¹

---

³¹ Ot. Prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 2-13 sp. 1.

Denne ansvarsgrensen fremtrer generelt som en «safeguard» av begrenset, men noe ubestemt rekkevidde. Ansvarsgrensen er nok beregnet på tilfeller hvor markert kostnadsøkning lar seg tilbakeføre til konkrete endringer foretatt etter overdragelsestidspunktet. Jeg antar at ansvarsgrensen således vil kunne få betydning f.eks. hvis det på innretningen med interessentskapets samtykke senere er installert prosesseringsanlegg eller andre nye anlegg for behandling av petroleum fra tilknyttede felt som ved disponeringen av innretningen må håndteres ved særskilte og kostnadskrevende tiltak. Inntekter fra bruken av slike anlegg tilfaller også den «erhvervende rettighetshaver».

4.3 Subsidiært økonomisk fjerningsansvar

PL § 5-3 tredje ledd pålegger den «overdragende rettighetshaver» et subsidiært økonomisk ansvar for kostnader ved fremtidige disponeringsvedtak. At ansvaret er *subsidiært*, må generelt innebære at overdragerens ansvar først aktualiseres dersom den nye deltakeren ikke dekker den forholdsmessige andel av disponeringskostnadene som i det enkelte tilfellet tilordnes den overdratte deltakerandel etter reglene i samarbeidsavtalen art. 8. Som omtalt foran avsnitt 4.1, omhandler PL § 5-3 tredje ledd – slik det fremgår av første og annet punktum – to noe ulike former for subsidiært ansvar:

- 1) Overdragende rettighetshaver er i forhold til *de øvrige rettighetshavere* «subsidiært økonomisk ansvarlig» for «kostnadene ved gjennomføringen av vedtak om disponering»,
- 2) Overdragende rettighetshaver er overfor *staten* «subsidiært ansvarlig dersom utgifter knyttet til departementets vedtak om tiltak, jf. sjette ledd [,] ikke dekkes av rettighetshaver eller annen ansvarlig.»

Forskjellene her gjelder både omfanget av kostnadsansvaret og tidspunktet når ansvaret oppstår. Vilårene for at den overdragende rettighetshavers skal kunne holdes «subsidiært» ansvarlig i det enkelte tilfellet, er

heller ikke helt de samme. Ulikhetene slik de fremgår av PL § 5-3 tredje ledd blir ytterligere markert når definisjoner og bestemmelser i PF § 45a tredje ledd også må tas i betraktning.

4.3.1 Ansvar overfor rettighetshavere

Bakgrunnen for at en «overdragende rettighetshaver» pålegges *subsidiært ansvar overfor de øvrige rettighetshavere* etter PL § 5-3 tredje ledd første punktum, er at:

- a) samtlige rettighetshavere på tidspunktet for disponeringsvedtaket, herunder erververen av den deltakerandel som er overdratt, har plikt som gruppe og enkeltvis til å gjennomføre vedtaket (foran avsnitt 4.1), og
- b) disponeringskostnadene er en utgift for rettighetshavergruppen som skal fordeles og dekkes etter reglene i samarbeidsavtalen art. 7 til 9 (foran avsnitt 1).

Når en tidligere overdragende rettighetshavers ansvar er *subsidiært*, innebærer dette, *for det første*, at ansvaret først kan inntre når den rettighetshaver som har ervervet deltakerandelen, ikke har oppfylt sin tilskuddsplikt etter SA art. 8 og dermed dekket den pro rata del av disponeringskostnadene som tilordnes den overtatte deltakerandel etter SA art. 7. Dette fremgår nå av PF § 45a tredje ledd første punktum som fastsetter at det med uttrykket «subsidiært økonomisk ansvarlig» i PL § 5-3 menes «et ansvar som inntreer når en rettighetshaver etter påkrav har misligholdt sin betalingsforpliktelse for kostnadene ved gjennomføringen av vedtak om disponering og avtalen mellom partene i utvinningstillatelsen ikke gir mulighet for dekning av kravet». Etter PF § 45 tredje ledd tredje punktum skal betalingsplikten inntre senest inn tre måneder etter påkrav, dvs. etter operatørens «cash-call» etter SA art. 8.

For det andre, etter PF § 45a tredje ledd første punktum er det også en tilleggsforutsetning for subsidiært økonomisk ansvar at «avtalen mellom partene i utvinningstillatelsen (samarbeidsavtalen) ikke gir muligheter for

dekning av kravet». Bestemmelsen viser dermed til reglene om deltakernes subsidiært solidariske ansvar etter SA art. 7 og om virkningen av deltakeres mislighold av tilskuddsplikt etter SA art. 8. Av misligholdsanksjonene i SA art. 9 er det bare art. 9.1 om tilleggsforskudd som gir «mulighet for dekning av kravet» innen den tremåneders-frist som PF § 45a fastsetter.

1) Et viktig spørsmål er derfor om PF § 45a tredje ledd gjør den overdragende rettighetshavers subsidiære ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd betinget av at den ervervende deltakers del av disponeringsansvaret heller ikke lar seg dekke fullt ved innkalling av tilleggsforskudd fra øvrige rettighetshavere etter SA art. 9.1. Det er klart at PF § 45a tredje ledd første punktum må være utformet på grunnlag av uttalelsene i Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 1 kan tyde på det:

«Rettighetshaver og eier er i henhold til [§ 5-3] annet ledd ansvarlig for at vedtak om disponering blir gjennomført. Dersom en eller flere av disse ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser kan de gjenværende rettighetshavere kreve at en tidligere rettighetshaver som har overdratt hele eller deler av sin andel etter at bestemmelsen [§ 5-3 tredje ledd] trådte i kraft, innfrir sine forpliktelser etter bestemmelsen. De gjenværende rettighetshavere må først uttømme de muligheter samarbeidsavtalen gir for innkalling av midler *for det subsidiære ansvaret kan gjøres gjeldende*». (Uthevet her).

I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 1-2 pekes det videre på at staten ikke får noen rolle i finansieringen av disponeringsvedtaket, og det uttales:

«De øvrige rettighetshaverne på disponeringstidspunktet vil, dersom en eller flere rettighetshavere ikke kan dekke sin andel, på vanlig måte være ansvarlig ved gjennomføringen av disponeringen, jf. § 5-3 annet ledd, og vil få fradrag for disponeringskostnadene eller fremføre disse i tråd med de alminnelige skatteregler for virksomheten.»

Denne sammenblanding av overdragende rettighetshavers subsidiære økonomiske ansvar beregnet etter PL 5-3 tredje ledd tredje punktum, og rettighetshavernes forskutteringsplikt etter SA art. 9.1 som det legges opp

til i PF § 45a tredje ledd, kan imidlertid skape problemer. Forklaringen er to-delt.

For det første, de samlede disponeringskostnader skal dekkes som en utgift for interessentskapet og rettighetshavergruppen. Tilleggsforskudd etter SA art. 9.1 må derfor her beregnes ut fra det *bruttobeløp som tilordnes den overdratte deltakerandel*, og som skulle ha vært innbetalt av den nye rettighetshaveren. Ved mislighold utløses subsidiært solidarisk ansvar for de øvrige deltakerne.

For det annet, ved beregningen av «overdragende rettighetshavers» subsidiære økonomiske ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd tredje punktum skal det gjøres fradrag i bruttoforskuddet etter SA art. 9.1 for dets skatteverdi på ca. 78 %. Fradraget dekkes av staten via skattereglene (foran avsnitt 4.1). PF § 45a tredje ledd innebærer imidlertid at de øvrige rettighetshaveres tilleggsforskudd etter SA art.9.1 skal – uavhengig av overdragende rettighetshavers begrensede ansvar – sikre dekning av det *bruttobeløp* som er tilordnet, men ikke innbetalt av den nye rettighetshaveren.

I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 1-2 (gjengitt ovenfor) forutsettes det riktignok at de rettighetshavere som må yte tilleggsforskudd, skal få fradrag for skatteverdien av den del av den nye rettighetshaverens kostnadsansvar som den enkelte har dekket. Reelt skal derfor den overdragende rettighetshavers ansvar overfor de øvrige rettighetshaverne etter PL § 5-3 tredje ledd første punktum bare gjelde *den udekkede rest* av den enkeltes del av brutto-forskuddet. Problemet er imidlertid etter PF § 45a tredje ledd er dette ansvaret subsidiært og gjort uttrykkelig betinget av at «*avtalen mellom partene i utvinningstillatelsen (samarbeidsavtalen) ikke gir mulighet for dekning av kravet*». Etter ordlyden skulle således overdragende rettighetshaver ikke kunne holdes ansvarlig dersom disponeringskostnadene kan dekkes eller blir dekket fullt ut av tilleggsforskudd fra øvrige rettighetshavere. Dette kan ikke være riktig.

Petroleumsloven selv har § 5-3 tredje ledd første punktum en helt generell og uttrykkelig regel om at «den overdragende rettighetshaver» skal være subsidiært økonomisk ansvarlig overfor de øvrige rettighetshavere for kostnadene ved gjennomføringen av vedtak om disponering»,

beregnet etter PL § 5-3 tredje ledd tredje punktum, dvs. etter fradrag av skatteverdien av kostnadsansvaret). Dette ansvaret vil være av betydning hvis de øvrige rettighetshavere har ytet tilleggsforskudd for å dekke disponeringsansvar tilordnet, men ikke innbetalt av erververen av deltakerandelen. Etter alminnelig forvaltningsrett kan det etter min oppfatning derfor ikke i PF § 45a tredje ledd fastsettes tilleggsvilkår for overdragende rettighetshavers ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd første punktum som, tatt på ordet, gjør at lovens regel vil miste sin betydning for «overdragende rettighetshavers» ansvar overfor de øvrige rettighetshavere i slike tilfeller. Et annet tolkningsalternativ må legges til grunn.

I forhold til overdragerens ansvar overfor staten etter PL § 5-3 tredje ledd annet punktum er det et vilkår at disponeringskostnadene ikke er dekket av «rettighetshaver eller annen ansvarlig» (nedenfor avsnitt 4.3.2). Et slikt vilkår er imidlertid ikke inntatt i PL § 5-3 tredje ledd første punktum om ansvaret overfor de øvrige rettighetshavere.

Et utgangspunkt ved tolkingen må da være at verken PF § 45a tredje ledd eller uttalelsene i lovforarbeidene sier noe om hvilken adgang de øvrige rettighetshavere vil ha til å gjøre gjeldende subsidiært økonomisk ansvar – regressansvar – overfor den «overdragende rettighetshaver» *etter at* den andel av disponeringsansvaret tilordnet den overdratte deltakerandelen, er blitt dekket fullt ut av en eller flere av de øvrige rettighetshavere *ved tilleggsforskudd etter samarbeidsavtalen*. Formelt vil de øvrige rettighetshaverne ikke vil ha noe eget regresskrav å gjøre gjeldende før tilleggsforskuddet er innbetalt. Det er likevel ingen grunn å tolke PF § 45a tredje ledd etter ordlyden slik at bestemmelsen der vil utgjøre et hinder for at de øvrige rettighetshaverne fremmer slike regresskrav etter PL § 5-3 tredje ledd første punktum, jf. SA art. 7 og 9.4 annet ledd. Regresskravets omfang bestemmes reelt av PL § 5-3 tredje ledd tredje punktum, og vil utgjøre den enkeltes tilleggsforskudd etter fradrag av dets skatteverdi. Forutsetningen er også at overdragende rettighetshaver ikke gis eget skattefradrag for utbetaling til dekning av regressansvaret (nedenfor avsnitt 4.4).

En slik tolking av PF § 45a tredje ledd vil være i samsvar med PL § 5-3 tredje ledd, som har til formål både å ivareta hensynet til øvrige deltakere i rettighetshavergruppen, og å sikre at kostnadsansvaret ved disponeringsvedtak blir dekket fullt ut av rettighetshavergruppen uten mer-ansvar for staten ut over fratrukket skatteverdi. Hvis de tilleggsforskudd som øvrige rettighetshavere har kunnet innbetale, viser seg ikke å være tilstrekkelige til at disponeringsvedtaket kan bli etterkommet fullt ut, vil overdragende rettighetshavers ansvar overfor staten etter PL § 5-3 tredje ledd annet punktum aktualiseres. Dette utelukker imidlertid ikke at også øvrige rettighets

havere kan fremme regresskrav mot overdragende rettighetshaver for den del av samlede disponeringskostnader som innbetalte tilleggsforskudd etter SA at. 9.1 har dekket.

2) At noen av de øvrige rettighetshavere ikke dekker tilleggsforskudd innkalt etter reglene i SA art. 9.1, medfører ingen direkte økning av ansvaret til den overdragende rettighetshaver etter PL § 5-3 tredje ledd første punktum. Det «subsidiære fjerningsansvaret» etter PL § 5-3 tredje ledd tredje punktum skal beregnes ut fra «størrelsen av den overdratte andel.» I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 1 uttales det at ansvaret derfor vil være «begrenset til [det] proratariske ansvaret som knytter seg til den overdratte andelen», og at det subsidiære ansvaret således ikke vil omfatte «et eventuelt senere oppstått solidaransvar iht. samarbeidstalen». Eksempel på dette er solidaransvar etter SA art. 7 oppstått for den nye deltakeren fordi også en annen av rettighetshavere har misligholdt sin tilskuddsplikt. En annen sak er at slike mislighold kan medføre økt tilskuddsplikt og ansvar for den ervervende deltaker som er blitt medlem av rettighetshavergruppen før tidspunktet for disponeringsvedtaket.

3) Den overdragende rettighetshaver kan ikke unngå subsidiært ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd første punktum for den ervervende rettighetshavers andel kostnader ved gjennomføring av et disponeringsvedtak, ved å gjøre gjeldende at de øvrige rettighetshaverne først må ha holdt *morselskapet til den nye deltakeren ansvarlig etter sin morselskapsgaranti*. Som det fremgår foran avsnittene 2.3 og 2.4, omfatter standardvilkårene for morselskapsgarantier (SGV pkt. 1 bokstav b) bare rettighetshavernes

erstatningskrav, herunder regresskrav, som gjelder ansvar for urensnings-skade eller personskade. Krav som gjelder ansvar for disponeringskostnader omfattes derfor ikke.

4) Et annet spørsmål er om de øvrige rettighetshaverne også vil kunne fremme regresskrav mot *morselskapet til den overdragende rettighetshaver* hvis denne ikke har dekket det subsidiære ansvaret overfor rettighetshaverne etter PL § 5-3 tredje ledd. I og for seg er disponeringsansvaret «en forpliktelse som måtte oppstå for [den overdragende rettighetshaver] i forbindelse med» selskapets norske virksomhet, men som nevnt foran er det i alle tilfeller det avgjørende at rettighetshavernes krav grunnet på ansvar for disponeringskostnader, ikke omfattes av ordlyden i SGV pkt. 1 bokstav b). «Overdragende rettighetshaver» inngår imidlertid da ikke i rettighetshavergruppen etter at deltakerandelen er overdratt direkte til en tredjemann som også er blitt godkjent som ny deltager av departementet etter PL § 10-12 første ledd første punktum. Et slikt krav vil derfor heller ikke omfattes av morselskapsgarantien. I praksis vil dessuten departementet allerede på overdragelsestidspunktet og før disponeringsvedtaket ha frigitt morselskapets garanti.

4.3.2 Ansvar overfor staten

Etter PL § 5-3 tredje ledd annet punktum er overdragende rettighetshavers «subsidiært ansvarlig» overfor staten for utgifter som skyldes at staten – når et disponeringsvedtak ikke er gjennomført innen fastsatt frist – har benyttet adgangen etter § 5-3 sjette ledd til selv å «iverksette nødvendige tiltak på vegne av rettighetshaver eller annen ansvarlig og for deres regning og risiko». Forutsetningen for dette ansvaret er:

a) at det foreligger er disponeringsvedtak som etter PL § 5-3 annet ledd medfører plikt for samtlige rettighetshavere, herunder ervervende deltaker, til enkeltvis og som gruppe å sørge for at vedtaket blir gjennomført (foran avsnitt 1). Ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd annet punktum blir derfor ikke aktuelt dersom disponeringsvedtaket – uavhengig av den nye deltakers mislighold – er gjennomført på vegne av rettighetshavergruppen, noe som forutsetter at kostnadene er dekket av rettighetshavere etter SA art. 8 og 9,

b) at operatøren eller rettighetshavergruppen ikke har etterkommet disponeringsvedtaket innen den frist som er fastsatt i vedtaket etter PL § 5-3 første ledd,

c) at statens utgifter ved egne disponeringstiltak skal fordeles og dekkes pro rata av deltakerne i rettighetshavergruppen etter reglene i SA art. 7 og 8 (foran avsnitt 1), og

c) at statens utgifter knyttet til egne disponeringstiltak «ikke dekkes av rettighetshaver eller annen ansvarlig», f.eks. etter SA art. 9.1.

1) Den overdragende rettighetshavers ansvar gjelder ikke statens samlede disponeringskostnader ved de tiltak som er iverksatt. Også den overdragende rettighetshavers subsidiære ansvar overfor staten skal etter PL § 5-3 tredje ledd tredje punktum beregne ut fra «størrelsen av den overdratte andel». I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 1 uttales det at ansvaret derfor vil være «begrenset til [det] proratariske ansvaret som knytter seg til den overdratte andelen», og at det subsidiære ansvaret således ikke omfatter «et eventuelt senere oppstått solidaransvar iht. samarbeidsavtalen» (foran avsnitt 4.3.1). Dette vil kunne være tilfellet f.eks. hvis noen av de andre rettighetshaverne misligholder sin tilskuddsplikt. En annen sak er at slike mislighold kan medføre økt tilskuddsplikt for den ervervende deltaker som er blitt medlem av rettighetshavergruppen før tidspunktet for disponeringsvedtaket.

2) Statens krav mot den overdragende rettighetshaver anses forfalt «senest tre måneder etter påkrav», jf. PF § 45a tredje ledd tredje punktum. Den overdragende rettighetshaver kan likevel ikke holdes subsidiært ansvarlig av staten etter PL § 5-3 tredje ledd annet punktum før etter at den frist som disponeringsvedtaket fastsetter, er utløpt. Det er også et vilkår at den ervervende deltakers pro rata andel av statens samlede utgifter ikke er dekket av «rettighetshaver eller annen ansvarlig», jf. PL § 5-3 tredje ledd annet punktum. I samsvar med dette uttales det i Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12:

«Det subsidiære ansvaret for den overdragende rettighetshaver er begrenset til kostnadene knyttet til gjennomføringen av disponeringsvedtaket etter fradrag av skatteverdien av disse. Det innebærer ikke at staten får noen rolle i finansieringen av disponerings-

vedtaket. De øvrige rettighetshaverne på disponeringstidspunktet vil, dersom en eller flere rettighetshavere ikke kan dekke sin andel, på vanlig måte være ansvarlig for hele kostnaden ved gjennomføringen av disponeringen jf. [PL] § 5-3 annet ledd, og vil får fradrag for disponeringskostnadene eller fremføre disse i tråd med de alminnelige skatteregler for virksomhet.»

I forhold til ansvaret overfor staten etter PL § 5-3 tredje ledd er det avgjørende at statens kostnader ved egne disponeringstiltak *faktisk* er blitt dekket «senest tre måneder etter påkrav», jf. PF § 45a tredje ledd tredje punktum. I forhold til staten er det avgjørende således ikke at «avtalen mellom partene i utvinnings-tillatelsen ikke gir mulighet for dekning av kravet» slik PF § 45a tredje ledd første punktum krever. Denne bestemmelsen som viser til dekning av kravet etter reglene i SA art. 7 til 9, er etter ordlyden er en definisjon av uttrykket «subsidiært økonomisk ansvarlig» i PL § 5-3 tredje ledd, og dette uttrykket forekommer bare i § 5-3 tredje ledd første punktum om overdragende rettighetshavers subsidiære ansvar *overfor de øvrige rettighetshaverne*. I § 5-3 tredje ledd annet punktum om *ansvaret overfor staten* er det kun er fastsatt at den overdragende rettighetshaver er «solidarisk ansvarlig» overfor staten for utgiftene ved statens egne disponeringsvedtak. Er statens krav ikke dekket «senest tre måneder etter påkrav», kan derfor staten fremme sitt krav mot den overdragende rettighetshaver uten å avvente en avklaring av om den del av statens samlede disponeringsutgifter som tilordnes den ervervende deltaker, blir dekket av andre rettighetshavere ved tilleggstilskudd etter SA art. 9.1, eller av rettighetshaver som etter PL § 10-8 er solidarisk ansvarlig overfor staten for økonomiske forpliktelser som følger av petroleumsvirksomhet i henhold til tillatelsen.

Ansvar kan imidlertid ikke gjøres gjeldende mot overdragende rettighetshaver dersom ansvaret faktisk er dekket av «rettighetshaver eller annen ansvarlig» (PL § 5-3 tredje ledd annet punktum). I så fall oppstår imidlertid spørsmål om rettighetshaver som har dekket statens krav, i regressomgangen vil kunne tre inn i statens krav mot overdragende rettighetshaver, jf. foran avsnitt 2.4 hvor et lignende spørsmål drøftes. Det oppstår for øvrig også spørsmål om regresskrav i tilfelle vil være omfattet

av det subsidiært solidarisk ansvar som de øvrige rettighetshavere har etter reglene i samarbeidsavtalen, jf. foran avsnitt 4.3.1 punkt 1). Generelt gjelder i slike tilfeller at staten valg av ansvarssubjekt ikke nødvendigvis også bør være avgjørende for hvem som i siste omgang må bære ansvaret.

3) Et annet spørsmål er om uttrykket «annen ansvarlig» i PL § 5-3 tredje ledd annet punktum også omfatter *den overdragende rettighetshavers morselskap*, og om staten derfor også kan holde morselskapet ansvarlig for statens disponeringsutgifter etter PL § 5-3 sjette ledd dersom overdragende rettighetshaver ikke dekker eller kan dekke kravet. I forhold til standardvilkårene for morselskapsgarantier (SGV pkt. 1) er det klart at disponeringsansvar er en forpliktelse oppstått i forbindelse med den overdragende rettighetshaver norske virksomhet, og at disponeringsansvaret er en forpliktelse overfor staten som omfattes av SGV pkt. 1 bokstav a), se foran avsnitt 2.3. Likevel kan det stilles spørsmål om «subsidiært fjerningsansvar» som følge av overdragelse av deltakerandel, jf. PL § 5-3 tredje ledd, har slike *saklig* tilknytning til «virksomhet ved undersøkelse etter og utvinning av undersjøiske naturforekomster» som det heter i garantierklæringen, at det subsidiære fjerningsansvaret også er omfattet av morselskapsgarantien.

Uavhengig av dette kan nok PL § 5-3 tredje ledd tredje punktum som fastsetter at subsidiært fjerningsansvar skal «fremmes mot overdragende rettighetshaver etter fradrag av skatteverdien av kostnaden som pådras ved gjennomføringen av disponeringsvedtaket», gi et grunnlag for å hevde at staten ikke kan gjøre et subsidiært fjerningsansvar gjeldende mot overdragende rettighetshavers morselskap. For øvrig kan det ha betydning for tolkingen at heller ikke bemerkningene i Ot. pr. nr. 48 (2008-2009) s. 5 og 12 kommer nærmere inn på forholdet mellom overdragende rettighetshaver subsidiære fjerningsansvar etter PL § 5-3 tredje ledd og det ansvar selskapets morselskap måtte ha etter sin garantierklæring.

4.4 Beregning av subsidiært fjerningsansvar

PL § 5-3 tredje ledd tredje punktum inneholder to viktige regler om beregningen av subsidiært fjerningsansvar. Det fremgår av bestemmelsen

at reglene der skal gjelde uavhengig av om ansvar gjøres gjeldende av de øvrige rettighetshaverne eller av staten.

For det første skal ansvaret beregnes med utgangspunkt i samlede kostnader ved gjennomføringen av de tiltak som er iverksatt ved gjennomføringen av disponeringsvedtaket, og på grunnlag av «størrelsen av den overdratte andel». Som det fremgår av fremstillingen foran i avsnittene 4.3.1 og 4.3.2 skal den andel av kostandene som tilordnes den deltakerandel som er overdratt, tilsvare det «proratariske ansvaret som knytter seg til den overdratte andelen» i samsvar med prinsippet i SA art. 7 om at en deltaker hefter prinsipalt proratarisk for interessentskapets forpliktelser. I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 1 sies det uttrykkelig at ansvaret vil «være begrenset til [det] proratariske ansvaret som knytter seg til den overdratte andel».

For det annet fremgår det at den overdragende rettighetshavers ansvar skal være begrenset til den andel av disponeringskostnadene som er tilordnet den overdratte andel etter at det er gjort *fradrag* for «skatteverdien av disse kostnadene» beregnet etter gjeldende skatteregler, jf. Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12. Dette medfører en vesentlig reduksjon av det subsidiære fjerningsansvaret, med medfører samtidig at overdragende rettighetshavers utbetaling til dekning av ansvaret ikke gir grunnlag for skattefradrag.³²

4.5 Ny overdragelse av deltakerandelen

Etter PL § 5-3 tredje ledd fjerde punktum skal overdragende rettighetshavers forpliktelse etter reglene om subsidiært fjerningsansvar bestå «ved senere overdragelse av andelen eller deler av denne, likevel slik at krav først skal reises mot det selskap som sist overdro andelen.» Den rettslige betydning av denne bestemmelsen viser seg på flere måter:

For det første, den overdragende rettighetshavers subsidiære fjerningsansvar etter PL § 5-3 tredje ledd faller ikke bort ved at den som ervervet deltakerandelen («ervervende rettighetshaver»), før disponeringsvedtaket

³² Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. s. 5 sp.2 og s. 8 sp. 2, jf. petroleumsskatteloven 3 bokstav j).

selv har overdratt deltakerandelen til ny erverver i samsvar med SA art. 23.1 og PL § 10-12 første ledd første punktum. Den nye erververen trer da inn som medlem av rettighetshavergruppen og blir forpliktet av et disponeringsvedtak som deretter fattes. Dersom det nye medlemmet misligholder sin plikt til å dekke den pro rata del av disponeringskostnadene som tilordnes deltakerandelen, aktualiseres den førte erververs – den «sist» overdragende rettighetshavers» – subsidiære fjerningsansvar. Det følger da av PL § 5-3 tredje ledd fjerde punktum at krav i tilfelle må rettes mot den først «erhvervende rettighetshaver» fordi denne er her den erverver som «sist overdro andelen».

Reelt betyr dette at den første «overdragende rettighetshavers» subsidiære disponeringsansvar vil fremtre som en slags heftelse på deltakerandelen ved første erververs etterfølgende overdragelse. Om «den [sist] *overdragende* rettighetshaver» etter å ha dekket det subsidiære deltakeransvaret, vil ha regressrett overfor den først «*overdragende* rettighetshaver», fremgår ikke av PL § 5-3 tredje ledd. Dette vil nok bero på avtalen mellom den «først overdragende» og den sist «overdragende» rettighetshaver.

For det andre, den først «overdragende» rettighetshavers subsidiære fjerningsansvar består selv om deltakerandelen blir gjenstand for «senere overdragelser». Denne bestemmelsen vil således omfatte de tilfeller hvor deltakerandelen – etter å ha vært overdratt av første «overdragende» rettighetshaver – totalt har vært gjenstand for flere suksessive overdragelser i rekkefølge til flere, men ulike erververe, hvorav det er den siste erververen av deltakerandelen som inngår i gruppen av rettighetshavere på tidspunktet for disponeringsvedtaket. Dersom denne rettighetshavere misligholder sin plikt til å dekke den pro rata del av disponeringskostnadene som tilordnes deltakerandelen, vil dette aktualisere et subsidiært fjerningsansvar for alle tidligere «overdragende rettighetshaver» som omhandlet foran avsnitt 4.2 og 4.3.

I så fall følger det imidlertid av PL § 5-3 tredje ledd fjerde punktum at ansvaret først må gjøres gjeldende mot *den som «sist overdro andelen»*, dvs. den som har overdratt deltakerandelen til den som er rettighetshaver på tidspunktet for disponeringsvedtaket. Dette betyr likevel ikke at

«tidligere overdragerer» er fritatt for ansvar. I Ot.prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 sp. 2 synes det forutsatt at udekket krav i tilfelle deretter også kan rettes mot en tidligere overdrager som inngår i rekken av suksessive overdragelser:

«Fjerde setning i [§ 5-3 tredje ledd] fastslår at den overdragende rettighetshavers forpliktelser består også dersom andelen eller deler av denne overdras videre. Ved videresalg av andeler vil det oppstå en rekke av tidligere selgere [som] de gjenværende rettighetshavere [i gruppen] kan rette krav mot. Rettighetshaver må imidlertid først søke dekning hos det selskap som sist overdro andelen.»

Om den sist «overdragende rettighetshaver» i rekken av overdragerer etter å ha dekket det subsidiære deltakeransvaret, vil ha regressrett overfor sin hjemmelsmann eller i tilfelle andre tidligere «overdragende rettighetshavere» av deltakerandelen, fremgår ikke av PL § 5-3 tredje ledd. Dette vil nok bero overdragelsesavtalen mellom de berørte parter. Det kan derfor ikke utelukkes at de innbyrdes rettsforholdene i rekken av overdragerer vil bli så kompliserte at den første «overdragende rettighetshaver» reelt vil unngå subsidiært fjerningsansvar etter PL § 5-3 tredje ledd.

Uavhengig av disse forhold er det klart nok at også subsidiært fjerningsansvar som gjøres gjeldende etter PL § 5-3 tredje ledd fjerde punktum, skal beregnes og begrenses i samsvar med de regler som det er redegjort for foran avsnitt 4.2 til og 4.4. I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s.12 sp. 2 uttales det generelt at «Forutberegnelighetshensynet tilsier at det subsidiære ansvaret ikke skal øke etter overdragelsestidspunktet som følge av etterfølgende utvikling i tillatelsen som den ansvarlige ikke har påvirkning på.» I forhold til «overdragerende» rettighetshavers ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd fjerde punktum innebærer imidlertid dette bl.a. at en senere overdrager også kan få et eget subsidiært fjernings ansvar f.eks. for innretninger eller brønner utplassert på utvinningstillatelsens område i den tid overdrageren har vært medlem av rettighetshavergruppen (foran avsnitt 4.2).

4.6 Overdragende rettighetshavers morselskapsgaranti

Om overdragende rettighetshaver ansvar etter PL § 5-3 tredje ledd også kan være omfattet av overdragende rettighetshavers eksisterende morselskapsgaranti, er drøftet foran i avsnittene 4.3.1 og 4.3.2.

5 Morselskapsansvar ved salg av rettighetshaverselskap

5.1 Overdragende morselskaps fjerningsansvar

Reglene om «overdragende» rettighetshavers subsidiære fjerningsansvar i PL § 5-3 tredje ledd som er behandlet foran avsnitt 4, gjelder når en deltakerandel blir overdratt etter SA art. 23.1 *direkte* fra overdrageren til den nye erververen av andelen og med samtykke etter PL § 10-12 første ledd første punktum. Deltakerandelen får dermed ny rettighetshaver. PL § 5-3 tredje ledd omfatter overdragelse av enkeltandeler uavhengig av om dette skjer ved salg, bytte eller på annen måte, og om flere andeler overdras under ett.³³ Derimot gjelder PL § 5-3 tredje ledd om subsidiært fjerningsansvar ikke ved transaksjoner som bare *indirekte* innebærer en overføring av deltakerandeler i et rettighetshaverselskap uten å medføre at deltakerandelene formelt har fått ny rettighetshaver.

1) Indirekte overdragelse av deltakerandeler i et rettighetshaverselskap kan foretas ved transaksjon som medfører et skifte av selve *eierforholdet til rettighetshaverselskapet*. Dette vil endre eierkontrollen over deltakerandeler som innehas av rettighetshaverselskapet, men skjer ellers uten medvirkning fra dette selskapets side og vil i seg selv heller ikke endre selskapets stilling som rettighetshaver for de enkelte andelene (foran avsnitt 3.3). Eierskiftet gjennomføres ved at aksjene i rettighets-

---

³³ Jf. *Hammer m.fl.* l.c. s. 800-02.

haverselskapet, eventuelt aksjene i dets morselskap, overdras ved salg, bytte, fusjon e.l. til et annet eierforetak. Det nye eierforetaket oppnår dermed den reelt bestemmende innflytelse i rettighetshaverselskapet og får dermed eierkontroll over dets deltakerandeler og virksomhet. I så fall må aksjetransaksjonen – i samsvar med vanlig tolking av aksjelovens § 1-3 annet ledd – normalt omfatte mer enn 50 prosent av aksjene.³⁴

Slike transaksjoner innebærer egentlig at selve rettighetselskapet med deltakerandeler og virksomhet blir avhendet som en egen enhet – og «salgsgjenstand» – til det nye eierforetaket, eventuelt ved at dets morselskap blir «avhendet» til et nytt eierforetak. Dette kan aksjerettslig gjøres ved aksjesalg og på ulike andre måter. Forutsetningen er at alle eller et flertall av aksjene i rettighetshaverselskapet overdras av dets morselskap til det nye eierforetaket, eller at et annet konsernselskap med eierkontroll over aksjene i dets morselskap, overdrar morselskapets aksjer til nytt eierforetak. Begge deler medfører imidlertid «indirekte» en overføring også av selve eierkontrollen over samtlige deltakerandeler i rettighetselskapet, men dette skjer altså uten noen direkte medvirkning fra dette selskapets side. «Overdrageren» er i stedet det foretak som direkte eller indirekte er eier av aksjene eller aksjemajoriteten i rettighetshaverselskapet eller dets morselskap, og som derfor inngår i samme konsern som rettighetshaverselskapet. Det betyr at «overdrageren» her opptrer i egenskap av «aksjeeier» eller «aksjeselger» og ikke som «overdragende rettighetshaver» i forhold til PL § 5-3 tredje ledd.

Dersom det morselskap som direkte eller indirekte har eierkontroll over aksjene i rettighetshaverselskapet ønsker å beholde noen av dette selskapets deltakerandeler, kan resten av andelen bli skilt ut og med samtykke etter PL § 10-12 overdratt til et nytt rettighetshaverselskap som er datterselskap enten av rettighetshaverselskapet eller av dets morselskap. Et alternativ er at de andeler som ønskes beholdt, legges inn i et nytt datterselskap av morselskapet, og at resten – de andeler som ønskes avhendet – følger med ved overdra-

---

³⁴ At PL § 10-12 første ledd annet punktum også krever samtykke for visse transaksjoner som gjelder mindre enn halvparten av aksjene, jf. *Hammer m.fl.* l.c. s. 802-03, kan her ikke være avgjørende.

gelse av selve rettighetshaverselskapet. Blir derimot flere deltakerandeler i rettighetshaverselskapet som ønskes avhendet, overdratt samlet, men direkte fra rettighetshaverselskapet til det nytt eierforetak, gjelder PL § 5-3 tredje ledd.

En tilsvarende utskillelse av deltakerandeler kan også oppnås ved en fisjon av rettighetshaverselskapet og i tilfelle også dets morselskap. I så fall kan de deltakerandelene som er utskilt og ønskes avhendet, bli lagt inn i et nytt datterselskap som rettighetshaverselskap, eventuelt med nytt utfisjonert morselskap, som deretter overdras til et nytt eierforetak ved aksjetransaksjon som nevnt ovenfor.

2) De endringer i aktørbildet i petroleumsvirksomheten som aksjetransaksjoner kan medføre (foran avsnitt 3.1), har også skapt problemer i forhold til vedtak om disponering av innretninger etter PL kap. 5. Skifte av eierkontrollen i et rettighetshaverselskap ved aksjetransaksjon får «indirekte» virkning for samtlige deltakerandeler i selskapet, ikke bare hva angår vanlig virksomhet i henhold til deltakerandelene, men også markerte virkninger som først senere vil synliggjøres ved en fremtidig disponering av innretninger knyttet til andelene. Dette er omtalt foran i avsnittene 3.3 og 3.5.

Disse problemene adresseres ikke i PL § 5-3 tredje ledd. Petroleumsloven har heller ikke andre regler om «aksjeoverdrageres» subsidiære fjerningsansvar for innretninger knyttet til de deltakerandeler som er omfattet av det skifte av eierkontroll som aksjeoverdragelsen vil medføre. I forhold til samtykkekravet i PL § 10-12 første ledd annet punktum er imidlertid slike transaksjoner likestilt med rettighetshaverskifte som omfattes av PL § 5-3 tredje ledd. Dette åpner også for at departementet i sitt samtykke etter § 10-12 til aksjetransaksjoner som medfører skifte av eierforholdet til et rettighetshaverselskap, kan fastsette vilkår også om et subsidiært disponeringsansvar for det «aksjeoverdragende» morselskap, som ved direkte eller indirekte aksjeeie har vært rettighetshaverselskapets reelle morselskap. Behovet for regler på dette området kan derfor dekkes uten lovendring ved at departementet beslutter å regulere dette ansvaret

ved vilkår i det enkelte samtykket etter PL § 10-12 første ledd annet punktum.³⁵

Slike vilkår om «overdragende morselskaps» subsidiære ansvar ved fremtidig disponeringsvedtak knyttet innretninger i de ulike deltakerandeler rettighetselskapet har på tidspunktet for aksjeoverdragelsene, vil i så fall etablere en ny form for «morselskapsgaranti» knyttet direkte til fremtidig disponeringsansvar etter PL kap. 5. Dette er et tiltak for å møte problemer oppstått pga. strukturendringer i norsk petroleumsvirksomhet. En slik morselskapsgarantiordning vil prinsipielt være frittstående i forhold til – og har for øvrig lite til felles med – den vanlige form for morselskapsgaranti som er omhandlet foran avsnitt 2, men fremtrer likevel – på samme måte som PL § 5-3 tredje ledd (foran avsnitt 4) – som et tiltrengt supplement til de vanlige morselskapsgarantier. I det grenseland mellom nytt og gammelt som dermed oppstår, er det imidlertid fortsatt behov for avklaringer.

3) Departementet har i 2016 – ut fra hensynet til forutberegnelighet – utarbeidet *nye standardvilkår* med utførlige bestemmelser om selvskyldnergarantier fra «aksjeoverdragende morselskaper» (foran avsnitt 3.5). Standardvilkårene legger til rette for at departementet etter forvaltningsskjønn kan fastsette vilkår i et samtykke etter PL § 10-12 i de tilfeller hvor forholdene ved de aksjetransaksjoner som gjennomføres tilsier at det «overdragende morselskap» bør pålegges et subsidiært økonomisk ansvar for kostnader ved disponeringen av innretninger knyttet til de tillatelser rettighetshaverselskapet har ved aksjeoverdragelsen. De nye standardvilkårene omfatter bare tilfeller hvor det morselskap som via aksjeeie har direkte eller indirekte eierkontroll i rettighetshaverselskapet, foretar et *salg av aksjene* i selskapet eller dets morselskap som reelt overfører eierkontrollen over rettighetsaverselskapets deltakerandeler og virksomhet til et annet eierforetak som dermed blir det nye morselskap for rettighetshaverselskapet (foran avsnitt 3.5 og 3.6).

---

³⁵ Jf. Ot.prp. nr. 48 (2008-2009) s. 13 sp. 1.

5.2 Standardvilkår for morselskapers selvskyldnergarantier

Morselskapets subsidiære ansvar for disponeringskostnader som «overdrager» av eierkontrollen i rettighetshaverselskapet ved aksjesalg, er i hovedsak utformet i samsvar med de prinsipper som ligger til grunn for PL § 5-3 tredje ledd (foran avsnitt 4). En del nytt nok er kommet til, men det dreier seg stort sett om en videreutvikling av eller påbygning på regler som allerede inngår i PL § 5-3. Rent redaksjonelt er bestemmelsene likevel ikke helt lett tilgjengelige. De materielle deler av de nye vilkårene i standardversjon lyder:

«1) Denne selvskyldnergarantien gjelder alle nåværende og fremtidige krav knyttet til kostnader ved gjennomføring av vedtak om disponering for de innretninger, herunder brønner, som eksisterte på tidspunktet angitt i pkt. 2 første ledd, i tillatelser tildelt i henhold til lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) §§ 3-3 og 4-3, som [X (selskapet)] da var rettighetshaver i, samt eventuelle forpliktelser knyttet til subsidiært ansvar [X] måtte ha på dette tidspunkt i medhold av petroleumsloven § 5-3 tredje ledd, jf forskrift til lov om petroleumsvirksomhet § 45a, uansett om kravet er av offentligrettslig eller privatrettslig natur.

2) I egenskap av (ALT. 1: selger av aksjene i [X]) (ALT. 2: selger av aksjene i [X]s morselskap), som er overdratt til [Y (nytt eierforetak)] med virkning fra tidspunktet for innføring av sistnevnte selskap som eier av aksjene i aksjeeierboken, den [sett inn dato], aksepterer undertegnede selskap (organisasjonsnr. [Z]) å være subsidiært økonomisk ansvarlig;

a) *overfor de øvrige rettighetshavere som er pliktsubjekter etter vedtak om disponering som nevnt i pkt. 1, for kostnader ved gjennomføring av disponeringsvedtak når [X] og selskapets rettsetterfølgere, etter påkrav har misligholdt sin betalingsforpliktelse for kostnader ved gjennomføring av vedtak om disponering, og*

- b) *overfor staten for utgifter staten har pådratt seg ved iverksettelse av nødvendige tiltak på vegne av [X] og dets rettsetterfølgere og for deres regning og risiko når vedtak om disponering ikke er blitt gjennomført innen den fastsatte frist i medhold av petroleumsloven § 5-3 sjette ledd og slike utgifter ikke er blitt dekket av [X] eller dets rettsetterfølgere.*

Betalingsforpliktelser anses misligholdt eller ikke dekket etter dette pkt. 2 dersom de ikke er fullt oppgjort senest innen tre måneder etter at påkrav er mottatt.

Denne selvskyldnergarantien skal gjelde frem til de innretninger som eksisterte på tidspunktet angitt i dette pkt. 2 første ledd[,] er endelig disponert og ansvar for kostnader ved gjennomføring av disponeringsvedtak er innfridd, og består selv om aksjene i [X], eller deltakerandelene som omfattes av ansvaret under denne selvskyldnergarantien blir overdratt til nye eiere (rettsetterfølgere). Krav etter denne garantien skal så langt mulig først rettes mot siste rettsetterfølger og deretter suksessivt rettes mot de foregående ledd i kjeden av rettsetterfølgere.

Denne garantien kan også gjøres gjeldende mot undertegnede selskaps rettsetterfølgere.

3) Det økonomiske ansvaret som kan fremmes overfor undertegnede selskap og dets rettsetterfølgere i henhold til denne garantien skal tilsvare det beløp [X], eller dets rettsetterfølgere etter påkrav har misligholdt ved gjennomføring av vedtak om disponering som nevnt i pkt. 1. Beløpet skal beregnes på grunnlag av størrelsen på andelen [X] hadde i den relevante tillatelsen på det tidspunkt som er angitt i pkt. 2 første ledd.»³⁶

I hvilken utstrekning departementet finner grunn til å innta standardvilkårene i det enkelte samtykke etter PL 10-12 første ledd annet punktum, jf. også PL § 10-18 annet ledd, vil her som ellers bero på departementets forvaltningsskjønn i samsvar med forvaltningsrettslige prinsipper. Ved vurderingen kan ulike forhold tas i betraktning.

---

³⁶ Jeg legger her til grunn den tekst som ble benyttet i presentasjonen av de nye standardvilkårene av Dag Erlend Henriksen ved Det bergenske petroleumsretts-symposium 29.11.2017.

Formålet med subsidiært kostnadsansvar for det «overdragende morselskap» er å sikre at mulig fremtidig disponeringsansvar for rettighetshaverselskapets deltakerandeler vil bli dekket uten særskilt kostnad for staten. Størrelsen av mulig kostnadsansvar sett i forhold til det nye eierforetakets ressurser, herunder forventede inntekter ved fremtidig produksjon i de felt som de berørte tillatelser omfatter, vil derfor være viktige forhold (foran avsnitt 3.5). Dette er også forhold som vil gjøre seg markert gjeldende dersom et oljeselskap som over tid har vært en viktig aktør på norsk sokkel, vil avslutte sin virksomhet her i riket ved en samlet overdragelse av sitt norske datterselskap med samtlige eller et betydelig antall av deltakerandelene til annet norsk eller internasjonalt oljeselskap eller annet eierforetak. I Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 13 sp.1 nevnes som eksempel at «et solid utenlandsk morselskap ønsker å overdra sitt norske datterselskap, som er rettighetshaver i et felt, til et mindre solid morselskap». Særlig problemer oppstår hvis eierforetaket er et internasjonalt investeringsforetak eller et investeringsfond uten organisert eierstruktur.

På den annen side vil nok departementet i sin forvaltningspraksis fortsatt ta i betraktning at et forholdvis liberalt norsk adgangregime vil være av vesentlig betydning for å sikre at gjenværende norske petroleumssressurser kan bli utnyttet optimalt (foran avsnitt 3.1). Erfaringen er at annenhåndsomsetning av deltakerandeler har gitt viktige bidrag i denne sammenheng. Det er likevel ikke lett å forutsi hvordan innføring av overdragende morselskapsansvar basert på de nye standardvilkårene, vil kunne innvirke på omfang og andre forhold ved annenhåndsomsetning av norske deltakerandeler.

Uavhengig av disse forhold, prinsippet om at «overdragende morselskap» kan bli pålagt eget selvskyldneransvar, er en ny påbygning på petroleumslovens regelverk om disponering av innretninger som er blitt forankret i eksisterende lovhjemler. Ordningen er også basert på nye og hittil uprøvde standardvilkår. Det vil derfor ikke overraske om departementet i første omgang velger en noe forsiktig linje ved gjennomføringen av ordningen. Det er derfor for tidlig til å si noe sikkert om hvilke prinsipper departementet vil legge til grunn for sitt forvaltnings-

skjønn ved praktiseringen av den nye ordningen og ved tolkingen av de vilkår som bestemmer omfanget av selskapenes ansvar.

Fremstillingen nedenfor avsnittene 5.3 til 5.6 omhandler derfor først og fremst de spørsmål som fremtrer som viktige ved en ordlydstolking av de nye standardvilkårene. Det er imidlertid lagt også lagt vekt på å knytte forbindelseslinjene til reglene om «overdragende rettighetshavers» ansvar for disponeringskostnader etter PL § 5-3 tredje ledd, og til det ansvaret «vanlige» morselskapsgarantier kan medføre.

5.3 Området for selvskyldnergarantien

Reglene om et morselskaps subsidiære økonomiske ansvar for disponeringskostnader som «overdrager» er utformet som vilkår i en selvskyldnergaranti som avgis av «overdragende morselskap» som aksjeselger. Etter garantivilkår nr. 2 første ledd er erklæringen beregnet på å bli brukt, for det *første*, i tilfeller hvor morselskapet «i egenskap av selger av aksjene» i det rettighetshaverselskap (og datterselskap) som er navngitt garantierklæringen, overdrar aksjene til et annet eierforetak som dermed blir nytt morselskap for rettighetshaverselskapet. For det *annet*, erklæringen er også beregnet på å bli benyttet i tilfeller hvor et annet konsernforetak som har eierkontroll over aksjene i rettighetshaverselskapets morselskap, «i egenskap av selger» overdrar aksjene i dette selskapet til et annet eierforetak, som dermed – indirekte – blir nytt morselskap også for rettighetshaverselskapet. I begge tilfeller skal aksjeoverdragelsen gis virkning fra den dag det nye eierforetaket er innført som eier av aksjene i aksjeboken for det aksjeselskap det gjelder. For øvrig forutsettes garantierklæringen utformet etter det alternativ som vil være relevant i det enkelte tilfellet. Her benyttes *overdragende morselskap* som en felles betegnelse på de aksjeoverdragende foretak som garantivilkår nr. 2 første ledd omfatter.

Etter ordlyden i innledningen i garantivilkår nr. 2 første ledd er området for selvskyldnergarantien avgrenset til tilfeller hvor «overdragende morselskap» foretar *salg* av aksjer som direkte eller indirekte medfører skifte av eierkontroll i rettighetshaverselskapet. Andre former for

aksjetransaksjoner som er nevnt foran avsnitt 5.1, og som vil medføre et tilsvarende skifte av eierkontrollen for deltakerandelene i rettighetshaverselskapet, dekkes ikke av ordlyden selv om også slike aksjetransaksjoner er omfattet av samtykkekravet i PL § 10-12 første ledd annet punktum. Forvaltningsrettslig er det likevel ikke noe til hinder for at departementet med hjemmel i PL §§ 10-12 og 10-18 annet ledd også i slike tilfeller kan fastsette vilkår i sitt samtykke som vil medføre et i hovedsak tilsvarende subsidiært fjerningsansvar for det «aksjeoverdragende morselskap».

Etter ordlyden i innledningen i garantivilkår nr. 2 førte ledd er området for selvskyldnergarantien videre begrenset til tilfeller av salg av «aksjene» i rettighetshaverselskapet eller dets morselskap. Dette uttrykket synes å tyde på at garantien bare skal omfatte tilfeller hvor det overdragende morselskapets salg gjelder *alle* aksjene i det selskap som avhendes. En slik tolking vil imidlertid innsnevre selvskyldnergarantien i forhold til området for samtykkekravet i PL § 10-12 første ledd annet punktum. Dessuten ekskluderes dermed aksjesalg som omfatter et *flertall* av aksjene og derfor også bør omfattes fordi kjøperen da får bestemmende innflytelse som morselskap for rettighetshaverselskapet (foran avsnitt 5.1 ved note 34). Formålet med bestemmelsen er i midlertid så nært knyttet til samtykkekravet i PL § 10-12, at departement må kunne benytte de nye vilkårene i samtykke etter PL § 10-12 også ved aksjesalg som vil gi kjøperen som nytt morselskap den bestemmende innflytelse rettighetshaverselskapet, i alle fall dersom det nye morselskapet oppnår «vedtekts-flertall» og dermed full eierkontroll. Derimot antar jeg at aksjesalg som ikke gir aksjemajoritet og bestemmende innflytelse, ikke vil være omfattet selv om også slike tilfeller vil være omfattet av krav om samtykke etter PL § 10-12 første ledd annet punktum (foran note 34) og dermed åpner for fastsettelse av særlig vilkår.

I forhold til området for den nye selvskyldnergarantien er det nødvendig å skille mellom de *forvaltningsrettslige* hjemmelsspørsmål som er omtalt ovenfor, og hvilket ansvar som etter riktig *avtalerettslig* tolking er omfattet av vilkårene i den selvskyldnergaranti som er blitt utstedt i enkelttilfeller. Som det fremgår foran avsnitt 2.2, følger det av sikker rettspraksis at garantierklæringer mellom profesjonelle parter er

gjenstand for objektiv tolking med vesentlig vekt på ordlyden. Dette må også gjelde en selvskyldnergaranti som inneholder de nye standardvilkårene. Selv om departementet med hjemmel i PL § 10-18 annet ledd i og for seg kan stille vilkår om tilsvarende selvskyldnergaranti også ved aksjetransaksjoner om ikke er innenfor området for de ny garantivilkårene, er dette forholdet uten betydning for den avtalerettslige tolkning av vilkårene i den garantierklæring som faktisk er benyttet i det enkelte tilfellet. Prinsippene for objektiv tolking av standard garantivilkår som er omhandlet foran avsnitt 2.2, vil derfor gjelde i forhold til samtlige vilkår som inngår i den enkelte selvskyldnergarantierklæring.

5.4 Disponeringsansvar omfattet av selvskyldnergarantien

Rammen for «overdragende morselskaps» selvskyldnergaranti er fastlagt i garantivilkår nr. 1. Dette er en selvskyldnergaranti som ikke er direkte knyttet til det kostnadsansvar som et disponeringsvedtak måtte medføre for selve rettighetshaverselskapet eller i tilfelle dets morselskap. De tilfeller som omfattes av selvskyldnergarantien er i virkeligheten avgrenset ved to *objektive* kriterier. Etter garantivilkår nr. 1 skal selvskyldneransvaret omfatte «alle nåværende og fremtidige krav knyttet til kostnader ved gjennomføring av vedtak om disponering for de innretninger, herunder brønner», som:

- a) «eksisterte» i tillatelser tildelt etter PL §§ 3-3 og 4-3 på den dag det nye eierforetaket ble innført i aksjeboken som eier av de solgte aksjene, og
- b) hvor det rettighetshaverselskap som er navngitt i garantierklæringen, på dette tidspunkt var rettighetshaver.

Det vesentlige er derfor at disponeringsvedtaket gjelder innretninger som «eksisterte» på tidspunktet for eierskiftet på morselskapnivå, og som da var omfattet av en eller flere tillatelser hvori det rettighetshaverselskap navngitt i garantierklæringen, hadde deltakerandel som rettighetshaver.

I tillegg omfattes også mulig subsidiært fjerningsansvar som rettighetshaverselskapet på dette tidspunkt måtte ha etter PL § 5-3 tredje ledd, jf. PF § 45a. Dette vil være ansvar som selskapet har fått som «overdragende rettighetshaver» av egen deltakerandel direkte til tredjemann³⁷ på et tidspunkt før aksjesalget omfattet av vilkår nr. 2 i selvskyldnergarantien ble gjennomført (foran avsnitt 5.3).

5.4.1 Rettighetshaver og rettsetterfølgere

At rettighetshaverselskapet eller i tilfellet dets morselskap har fått et nytt eierselskap, medfører i seg selv ikke noen *formell* endring i rettighetshaverselskapets stilling som deltaker i de tillatelser som selskapets virksomhet da omfatter, og fører altså ikke til noe personskifte på rettighetshaver- og deltakernivå (foran avsnitt 3.3, 3.5 og 5.1). Dette betyr at rettighetsselskapet oftest – men ikke alltid – fortsatt vil være rettighetshaver med deltakeransvar for de deltakerandeler det eide ved morselskapskiftet. I så fall vil det opprinnelige rettighetshaverselskapet ofte inngå i rettighetshavergruppen på tidspunktet for et fremtidig disponeringsvedtak og bli forpliktet av vedtaket, jf. PL § 5-3 annet ledd. Om dette er tilfellet eller ikke, er imidlertid ikke avgjørende i forhold til det overdragende morselskaps selvskyldnergaranti.

Garantien omfatter også det disponeringsansvar for innretninger knyttet til en deltakerandel, som et disponeringsvedtak medfører for rettighetshaverselskapet og dets «rettsetterfølger» som deltaker i rettighetshavergruppen på vedtakstidspunktet, jf. garantivilkår nr. 2 annet ledd bokstav a) og b). Dessuten, etter garantivilkår nr. 2 tredje ledd «består» garantien fortsatt «selv om aksjene i [rettighetshaverselskapet], eller deltakerandelene blir overdratt til nye eiere (rettsetterfølgere)». Det samme prinsippet er også lagt til grunn i reglene om subsidiært fjerningsansvar i PL § 5-3 tredje ledd fjerde punktum, og det vises derfor til omtalen foran avsnitt 4.5.

---

³⁷ Som nevnt foran avsnitt 4.1, gjelder omfatter «overdragelse» i PL § 5-3 tredje ledd både salg og andre former for overdragelse av deltakerandel.

Ordlyden i garantivilkår nr. 2 tredje ledd er imidlertid tilpasset området for selvskyldnergarantien slik det fremgår av garantivilkår nr. 1 og nr. 2 første ledd, og omfatter således tilfeller av videreoverdragelse så vel av deltakerandel som av aksjene i rettighetshaverselskapet.³⁸ Om overdragelse av aksjene i rettighetshaverselskapets morselskap som omfattes av garantivilkår nr. 2 første ledd, også er dekket av ordlyden i vilkår nr. 2 tredje ledd, er tvilsomt. En slik aksjeoverdragelse gjelder ikke aksjer i rettighetshaverselskapet, og fører heller ikke nødvendigvis til at deltakerandelene i rettighetshaverselskapet får ny eier som «rettsetterfølger».

5.4.2 Disponeringsvedtak for innretninger som eksisterte

Det er et vilkår for ansvar etter selvskyldnergarantien at disponeringsansvaret gjelder en innretning som «eksisterte» og var knyttet til en deltakerandel som rettighetshaverselskapet hadde i tillatelsen på det tidspunkt dets nye eier- og morselskap fikk innført sitt aksjeervert fra «overdragende morselskap» i aksjeboken for rettighetshaverselskapet eller i tilfelle for dets morselskap. Hva som ligger i vilkåret om at innretningen «eksisterte» på dette tidspunkt, er ikke presisert i vilkår nr. 2 første ledd. Bestemmelsene der er imidlertid utformet i så nær tilknytning til reglene i PL § 5-3 tredje ledd at meningen klart må ha vært at kravet om at innretningen «eksisterte» skal forstås på samme måte i forhold til den nye selvskyldnergarantien som i § 5-3 tredje ledd. Jeg legger derfor til grunn at synspunktene i fremstillingen foran avsnitt 4.2 gjelder tilsvarende. Selv om definisjonen av uttrykket «innretninger som eksisterte» i PF § 45a første ledd etter ordlyden bare er knyttet til PL § 5-3 tredje ledd, fremgår det av garantivilkår nr. 1 at bestemmelser i PF § 45a også kan være relevant i forhold til den nye selvskyldnergarantien.

Videre er det i garantivilkår nr. 2 tredje ledd fastsatt at selvskyldnergarantien «skal gjelde frem til de innretninger som eksisterte» i de tillatelser som rettighetshaverselskapets portefølje omfattet ved aksjesalget fra det «overdragende morselskap» til det nye eierforetaket, «er endelig

³⁸ Andre former for overdragelse enn salg er derfor også omfattet av denne bestemmelsen.

disponert og ansvar for kostnader ved gjennomføringen av disponeringsvedtak er innfridd». Denne bestemmelsen klargjør også hva som ligger i bestemmelsen om at selvskyldnergarantien «består selv om aksjene i [rettighetshaverselskapet], eller deltakerandelene blir overdratt til nye eiere (rettsetterfølgere)», jf. omtalen foran avsnitt 5.4.1.

For oljeselskaper som via datterselskap har opparbeidet en betydelig norsk virksomhet basert på deltakerandeler i utvinningstillatelser tildelt over tid, kan således en selvskyldnergaranti basert på de nye standardvilkårene innebære en til dels ganske vid ramme – også i tid – for subsidiært fjerningsansvar ved fremtidig disponeringsvedtak. Alt etter produksjonshistorikk og gjenværende levetid for de enkelte felt som omfattes av deltakerandelene i porteføljen i datterselskapet, medfører en slik garantierklæring fra morselskapet en betydelig – om enn noe forskjelligartet – ansvarsrisiko. Dette gjelder selv om «overdragende morselskaps» fjerningsansvar er subsidiært i forhold til det disponeringsansvar som rettighetshaverne på det aktuelle felt på tidspunktet for disponeringsvedtak vil ha etter PL § 5-3 annet ledd (foran avsnitt 1 og 3.5). Ved en bloc overdragelse av deltakerandeler i et rettighetshaverselskap vil således det subsidiære fjerningsansvaret reelt falle bort suksessivt etter hvert som «de innretninger som eksisterte» i de tillatelser som porteføljen i rettighetshaverselskapet omfattet, «er endelig disponert og ansvar for kostnader ved gjennomføringen av disponeringsvedtak er innfridd». De problemer det kan skape, vil være av mindre omfang dersom deltakerandeler i ulike felt tidligere er lagt inn i ulike rettighetshaverselskaper som kan avhendes enkeltvis.

5.5 Subsidiært økonomisk fjerningsansvar

5.5.1 Selvskyldneransvar ved påkrav

Selvskyldnergarantien pålegger det «overdragende morselskap» et subsidiært økonomisk ansvar for kostnader ved gjennomføring av vedtak om disponering av innretninger som «eksisterte» i tillatelser omfattet av garantivilkår nr. 1 (foran avsnitt 5.4). Vilkår for og omfang

av dette ansvaret er begrenset på flere måter gjennom regler inntatt i garantivilkårene nr. 2 første og annet ledd og nr. 3. Bestemmelsene der er i hovedsak utformet ut fra de prinsipper som ligger til grunn for det subsidiære fjerningsansvaret i PL § 5-3 tredje ledd, men avviker til dels fra utfyllende regler i PF § 45a annet og tredje ledd.

Selvskyldnergarantien og vilkårene der fastlegger «overdragende morselskaps» økonomiske ansvar for disponeringsvedtak for innretninger som er knyttet til samtlige deltakerandeler som rettighetshaverselskapet har ved et eierskifte ved aksjesalg som nevnt i garantivilkår nr. 2 første ledd. Selvskyldnergarantien fastsetter imidlertid ingen grense for hvor stort samlet ansvar en garanti kan medføre for «det overdragende morselskapet». Reglene om vilkår for og omfang av det subsidiære fjerningsansvaret er utformet slik at «overdragende morselskaps» ansvar vil bli *bestemt særskilt i forhold til gjennomføringen av hvert enkelt av de disponeringsvedtak* som gjelder innretninger knyttet til en tillatelse i rettighetshaverselskapet som omfattes av garantivilkår nr. 1, se nedenfor avsnitt 5.5.2 til 5.5.4.

Om et disponeringsvedtak for innretninger knyttet til en deltakerandel faktisk vil medføre subsidiært fjerningsansvar for «overdragende morselskap» lar seg vanskelig forutsi. Ansvarsrisikoen er klar nok, men omfanget av mulig ansvar i enkelttilfeller vil først og fremst bero på de konkrete forhold knyttet til deltakerandelen, innretningene og rettighetshavergruppen på det fremtidige tidspunkt det enkelte disponeringsvedtak blir truffet. Ansvar etter selvskyldnergarantien utløses derfor først ved *påkrav i det enkelte tilfellet*, og kan i tid materialisere seg etter hvert som det blir truffet vedtak om disponering av innretninger knyttet til den enkelte av rettighetshaverselskapets deltakerandeler. Det *samlede* ansvar under selvskyldnergarantien kan likevel ikke konstateres før samtlige innretninger knyttet til deltakerandelene «er endelig disponert og ansvar for kostnader ved gjennomføringen av disponeringsvedtak er innfridd», jf. garantivilkår nr. 2 tredje ledd og fremstillingen foran avsnitt 5.4.2.

5.5.2 Ansvar overfor øvrige rettighetshavere

«Overdragende morselskap» er etter garantivilkår nr. 2 første ledd bokstav a) subsidiært ansvarlig overfor de øvrige rettighetshaverne i rettighetshavergruppen «som er pliktsubjekter etter vedtak om disponering» av innretninger som eksisterte i tillatelsen, jf. PL § 5-3 annet ledd. Rettighetshavernes ansvar for kostnader ved gjennomføring av disponeringsvedtaket følger av PL § 5-3 annet ledd, og «det overdragende morselskaps» subsidiære garantiansvar inntreer «*når [rettighetshaverselskapet] og selskapets rettsetterfølgere etter påkrav har misligholdt sin betalingsforpliktelse for kostnader ved gjennomføringen av vedtak om disponering*». Bakgrunnen for bestemmelsen er PL § 5-3 tredje ledd første punktum, men en vesentlig forskjell er at etter ordlyden i garantivilkår nr. 2 bokstav a) gjelder ikke PF § 45a tredje ledd ved tolkingen av dette garantivilkåret. PF § 45 a tredje ledd er en definisjon som bare gjelder i forhold til PL § 5-3 tredje ledd, og den er uten betydning i forhold til garantivilkår nr. 2 første ledd bokstav a), jf. foran avsnitt 4.3.1.

At rettighetshaverselskapet, eller dets rettsetterfølger som rettighetshaver, misligholder plikten til å dekke sin andel av kostnadsansvaret etter disponeringsvedtaket, vil etter SA art. 8 og 9 i og for seg også føre til at de øvrige rettighetshavere på tidspunktet for disponeringsvedtaket påføres et subsidiært solidariske ansvar for den del av kostnader som ikke blir dekket av rettighetshaverselskapet, eller dets rettsetterfølger som rettighetshaver, jf. foran avsnitt 4.3.1. Dette tilleggsansvaret kan imidlertid de øvrige rettighetshaverne kreve dekket under «overdragende morselskaps» selvskyldnergaranti. Når PF § 45a tredje ledd ikke gjelder, er det ikke her noe vilkår for «overdragende morselskaps» selvskyldneransvar at «avtalen mellom parterne i utvinningstillatelsen (samarbeidsavtalen) ikke gir mulighet for dekning av kravet» slik som fastsatt i PF § 45a tredje ledd (jf. foran avsnitt 4.3.1). Selvskyldnergarantien medfører derfor at de øvrige rettighetshavernes ble fritatt for risikoen for et tilleggsansvar som følge av at det nye rettighetshaverselskapet eller dets nye eierforetak (og morselskap) ikke kan dekke selskapets andel av disponeringskostnadene.

Unnlatt betaling fra rettighetshaverselskapets side vil her være relevant hvis selskapet fortsatt inngår i rettighetshavergruppen. At aksjesalget har medført at rettighetshaverselskapet har fått et nytt eierselskap, vil *formelt* ikke endre rettighetshaverselskapets stilling som deltaker i tillatelser og i de rettighetshavergrupper som selskapets virksomhet omfattet ved salget (foran avsnitt 3.3 og 3.5). Før dets deltakerandel er overtatt etter SA art. 23 og PL § 10-12 av en «rettsetterfølger» som ny rettighetshaver i tillatsen, er derfor rettighetsselskapet fortsatt rettighetshaver med deltakeransvar og plikt etter disponeringsvedtaket til å betale sin andel av disponeringskostnadene. Etter at en «rettsetterfølger» har overtatt deltakerandelen som nytt medlem av rettighetshavergruppen i stedet for den tidligere rettighetshaver, er det «rettsetterfølgeren» som er pliktsubjektet etter disponeringsvedtak etter PL § 5-3 annet ledd og har kostnadsansvaret. Mislighold fra «rettsetterfølgeren» vil da utløse tilleggsansvar for de øvrige rettighetshavere etter SA art. 8 og 9, og mulig selvskyldneransvar etter garantivilkår nr. 2 bokstav a) for «overdragende morselskap», jf. garantivilkår nr. 2 tredje ledd.³⁹ Også i så fall skulle selvskyldnergarantien medføre at de øvrige rettighetshavernes blir fritatt for risikoen for et tilleggsansvar som følge av at verken det nye rettighetshaverselskapet som rettsetterfølger eller det nye eierforetak (og morselskap) kan dekke den del av de disponeringskostnader som tilordnes deltakerandelen. Dessuten kan tidligere rettighetshaver som «overdragende rettighetshaver» etter PL § 5-3 tredje ledd også få et eget subsidiært ansvar overfor de øvrige rettighetshaverne dersom «rettsetterfølgeren» ikke dekker kostnadsansvaret tilordnet deltakerandelen (foran avsnitt 4.3.1 og 4.5).

Etter garantivilkår nr. 2 annet ledd utløses altså det subsidiære ansvar for «overdragende morselskap» dersom verken rettighetshaverselskapet eller dets rettsetterfølger faktisk har dekket sin betalingsplikt senest innen tre måneder etter påkrav. Det er i forhold til den nye selvskyldner-

---

³⁹ Har det nye eierforetaket senere avhendet rettighetshaverselskapet til et annet eierforetak, vil dette foretaket som morselskapets «rettsetterfølger» kunne få subsidiært disponeringsansvar etter garantivilkår nr. 2 fjerde ledd. Dette ansvaret kan imidlertid ha opphørt hvis rettighetshaverselskapet deretter har overdratt sin deltakerandel direkte til et foretak som i stedet er trådt inn som ny rettighetshaver og deltaker i rettighetshavergruppen.

garantien da ikke noe tilleggsvilkår – slik som etter PF § 45a tredje ledd – at «avtalen mellom partene i utvinningstillatelsen ikke gir mulighet for dekning av kravet», jf. SA art. 7-9. Et annet spørsmål – som ikke er løst i bestemmelsen – er om noen av de øvrige rettighetshaverne overhodet vil kunne gjøre ansvar gjeldende etter selvskyldnergarantien før det faktisk er foretatt innbetaling etter SA art. 9 nr. 1 av et ansvarsbeløp som rettighetshaverselskapet eller dets rettsetterfølger skulle ha dekket og innbetalt, jf. foran avsnitt 4.3.1 punkt 1).

5.5.3 Ansvar overfor staten

Garantivilkår nr. 2 første ledd bokstav b) pålegger det «overdragende morselskap» et subsidiært ansvar for statens kostnader ved iverksetting egne tiltak på vegne av rettighetshaverselskapet eller dets rettsetterfølger som rettighetshaver i tilfeller hvor vedtak om disponering ikke er blitt gjennomført innen fastsatt frist. Bestemmelsen svarer i hovedsak til PL § 5-3 tredje ledd annet punktum som er omtalt foran avsnitt 4.3.2, og som også gjelder ansvaret for utgifter ved statens egne tiltak etter PL § 5-3 sjette ledd. Garantiansvaret er subsidiært og inntreder dersom statens utgifter ved tiltakene faktisk «ikke blir dekket» av rettighetshaverselskapet eller dets rettsetterfølger som rettighetshaver, jf. foran avsnitt 4.3.2 punkt 2).

Spørsmålet om det ved disponeringsvedtak etter PL § 5-3 annet ledd er det tidligere rettighetshaverselskapet eller dets «rettsetterfølger» som er pliktsubjekt, er behandlet foran avsnitt 5.5.2. Synspunktene der må også legges til grunn når det gjelder hvem som er ansvarlig for deltakerandelens del av statens utgifter ved egne tiltak etter PL § 5-3-sjette ledd. Når et disponerings-vedtak ikke er gjennomført innen fastsatt frist, vil statens vedtak om egne tiltak normalt rette seg til rettighetshavergruppen på vedtakstidspunktet og medføre pro rata ansvar for samtlige medlemmer. Det følger av garantivilkår nr. 2 annet ledd at betalingsplikten skal anses misligholdt dersom kravet ikke er dekket senest tre måneder etter påkrav. Det overdragende morselskaps subsidiære ansvar overfor staten for mislighold fra rettighetshaverselskapet, eller dets rettsetterfølger som

rettighetshaver, dermed være utløst og kan kreves dekket. I samsvar med Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 innebærer dette ikke:

«at staten får noen rolle i finansieringen av disponeringsvedtaket. De øvrige rettighetshaverne på disponeringstidspunktet vil, dersom en eller flere rettighetshavere ikke kan dekke sin andel, på vanlig måte være ansvarlig for hele kostnaden ved gjennomføringen av disponeringen jf. [PL] § 5-3 annet ledd, og vil får fradrag for disponeringskostnadene eller fremføre disse i tråd med de alminnelige skatteregler for virksomhet.»

Som det fremgår foran avsnitt 4.3.2, kan imidlertid staten uavhengig av dette fremme krav mot overdragende morselskap uten å avvente om disponeringsvedtaket blir gjennomført av rettighetshavergruppen, eller om statens utgifter i tilfelle blir dekket av gruppen etter reglene i SA art. 9.1 om bidrag fra de øvrige medlemmer. I så fall vil øvrige rettighetshavere kunne holde «overdragende morselskap» ansvarlig etter selvskyldnergarantien, jf. garantivilkår nr. 1 første ledd bokstav a).

5.5.4 Kravet mot overdragende morselskap

Det overdragende morselskap har ikke noe eget ansvar for kostnader ved disponeringsvedtak ut over det ansvar som følger av vilkårene i dets selvskyldnergaranti. Etter garantivilkår nr. 3 kan det økonomiske ansvaret i henhold til garantien «fremmes overfor» det overdragende morselskap som har utstedt garantierklæringen og «dets rettsetterfølgere», dvs. foretak som har overtatt eierkontrollen i morselskapet etter at selvskyldnergarantien er utferdiget. Etter garantivilkår nr. 2 fjerde ledd kan selvskyldnergarantien også gjøres gjeldende mot utsteders rettsetterfølger. Overdragende morselskapet er således forpliktet til å sørge for at dets «rettsetterfølger» vil være forpliktet etter selvskyldnergarantien, men om dette også er tilfellet, beror i hovedsak på de regler som gjelder rettsetterfølgerens erverv og ikke på garantivilkårene.

Videre fremgår det av garantivilkår nr. 3 at det økonomiske ansvaret som kan gjøres gjeldende, «skal tilsvare det beløp [rettighetshaverselskapet]

eller dets rettsetterfølgere etter påkrav har misligholdt ved gjennomføringen av vedtak om disponering» av innretning som omfattes av garantivilkår nr. 1 (jf. foran avsnitt 5.4). Ansvarer er således betinget av at det foreligger betalingsmislighold som omtalt foran avsnitt 5.5.2 og 5.5.3.

Selve omfanget av det økonomiske ansvar som kan fremmes mot «det overdragende morselskap» i det enkelte tilfellet, skal derfor tilsvare det beløp som rettighetshaverselskapet og i tilfelle dets rettsetterfølgere ville være ansvarlig for som følge av disponeringsvedtaket. Etter garantivilkår nr. 3 skal beløpet beregnes ut fra størrelsen av den deltakerandel rettighetshaverselskapet hadde da det nye eierforetaks erverv av aksjene i rettighetshaverselskapet eller dets morselskap ble gjennomført ved innføring i selskapets aksjebok (foran avsnitt 5.3).

Bestemmelsen svarer til PL§ 5-3 tredje ledd tredje punktum, men sier likevel ikke uttrykkelig at beregningen skal foretas først etter det er gjort «fradrag for skatteverdien av kostnadene som pådras ved gjennomføring av disponeringsvedtaket» (foran avsnitt 4.4). Ved utformingen av PL § 5-3 tredje ledd ble det uttrykkelig lagt til grunn at det subsidiære fjerningsansvaret skulle «begrenses til den fremtidige netto disponeringskostnad etter fradrag for skatteverdien av kostnadene» (Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 5 sp.2.). Departementet må derfor ha ansett det unødvendig å gjenta dette i de nye vilkårene for «overdragende morselskaps» selvskyldnergaranti.

Garantivilkår nr. 3 omhandler heller ikke ulike andre spørsmål om beregningen av omfanget av morselskapets subsidiære fjerningsansvar som ble adressert i ved utformingen av PL § 5-3 tredje ledd og til dels i lovforarbeidene. Disse spørsmålene knytter seg til avgrensningen av subsidiært fjerningsansvar til innretninger som «eksisterte» da deltakerandelen ble overdratt. Dette gjelder dels forholdet til påbegynte innretninger, og dels betydningen av etterfølgende endringer og nye innretninger for henholdsvis rettighetshaverselskapets og den ervervende deltakers ansvar for særskilte disponeringskostnader, jf. uttalelsene i Ot. prp. nr. 48 (2008-2009) s. 12 og PF § 45a første ledd. Disse forholds er utførlig omtalt foran avsnitt 4.2. Jeg legger her til grunn at synspunktene der vil gjelde fullt ut også i forhold til det økonomiske ansvar for rettighetshaverselskapet og det «rettsetterfølger» som et «overdragende morselskap» vil ha etter

sin selvskyldnergaranti. Dette gjelder selv om garantivilkårenes ordlyd ikke direkte omhandler disse forholdene. Departementet må ha gått ut fra at det heller ikke var nødvendig å regulere disse spørsmålene ved uttrykkelige bestemmelser i de nye garantivilkårene.

5.6 Forholdet til rettighetshaverselskapets morselskapsgaranti

Jeg legger til grunn at det vil være utstedt vanlig morselskapsgaranti for rettighetshaverselskapets forpliktelser med vilkår som omtalt foran avsnitt 2. Morselskapsgarantien kan være utstedt av «overdragende morselskap», men det kan også tenkes at garantien er utstedt av et annet selskap som inngår på et høyere nivå i samme konsernstruktur som rettighetshaverselskapet. Uavhengig av dette oppstår spørsmålet om en slik morselskapsgaranti kan medføre ansvar for utstederen for kostnader ved gjennomføring av fremtidige vedtak om disponering av innretninger som «eksisterte» i tillatelser som rettighetshaverselskapet satt med på det tidspunkt aksjer som nevnt i garantivilkår nr. 2 første ledd, ble overdratt fra «overdragende morselskap» til det nye eierforetaket.

Spørsmålet vil normalt ikke ha betydning for det overdragende morselskaps økonomiske ansvar overfor øvrige rettighetshavere som nevnt i garantivilkår nr. 2 første ledd bokstav a). Dette skyldes at en vanlig morselskapsgaranti ikke omfatter annet ansvar overfor øvrige rettighetshavere enn erstatningsansvar for utslipp av olje og personskaade, jf. SGV pkt. 1 bokstav b) og foran avsnitt 2.3 og 2.4.

En vanlig morselskapsgaranti vil derimot omfatte ansvar overfor staten som nevnt i garantivilkår nr. 2 første ledd bokstav b). Etter min oppfatning er det klart at morselskapsgarantien (SGV pkt. 1 bokstav a) medfører garantiansvar for statens krav mot rettighetshaverselskapet som følge av de forpliktelser selskapet generelt har påtatt seg eller pådratt seg overfor staten som deltaker i tillatelsen og virksomheten i henhold til tillatelsen, også disponeringsansvar (foran avsnitt 2.3). Det rettighetshaverselskap som morselskapsgarantien gjelder er uttrykkelig navngitt. At rettighetshaverselskapet senere har fått nytt eierforetak (og morselskap)

ved et aksjesalg som nevnt i garantivilkår nr.2 første ledd, medfører ingen *formell* endring av rettighetshaverselskapets stilling som deltaker i tillatelser og rettighetshavergrupper som selskapets virksomhet omfatte ved salget (foran avsnitt 5.5.2). Disponeringsansvaret har også direkte tilknytning til rettighetshaverselskapets utvinningsvirksomhet, og skulle derfor etter garantiens ordlyd fortsatt være omfattet. Departementets praksis etter at regler om subsidiært fjerningsansvar ble inntatt i PL § 5-3 tredje ledd, og etter at de nye standardvilkårene om «overdragende morselskaps» subsidiære fjerningsansvar ble utarbeidet og tatt i bruk, har imidlertid vært å tilbakelevere foreliggende morselskapsgarantier når morselskapet i stedet utsteder selvskyldnergaranti med nye vilkår om subsidiært økonomisk ansvar for disponeringskostnader.

I forhold til reglene om subsidiært ansvar for disponeringskostnader synes denne praksis å ha forholdsvis liten reelle betydning selv om reglene både om ansvarssubjekt og vilkår i en vanlig morselskapsgaranti til dels avviker fra det som følger av de nye standardvilkårene om «overdragende morselskaps» subsidiære disponeringsansvar. For andre typer av ansvar enn disponeringsansvar vil imidlertid en vanlig morselskapsgaranti fortsatt kunne få reell betydning, både for staten og for de øvrige rettighetshavere. Dette gjelder særlig i tilfeller hvor rettighetshaverselskapet reelt blir overført til et nytt eierforetak ved aksjesalg som omfattes av garantivilkår nr. 2 første ledd, fordi en slik transaksjon medfører i seg selv ikke endring i rettighetshaverselskapets formelle stilling som rettighetshaver med deltakeransvar (foran avsnitt 3.6). I slike tilfeller vil ikke en selvskyldnergaranti for disponeringsansvar basert på de nye garantivilkårene uten videre og i alle henseender reelt kunne likestilles med en selvskyldnergaranti basert på standardvilkårene i de vanlige morselskapsgarantiene. I lys av departementets praksis når det gjelder tilbakelevering av de vanlige morselskapsgarantier finner jeg imidlertid ikke grunn til å gå nærmere inn på dette.

THE SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW is a part of the University of Oslo and hosts the faculty's Centre for European Law. It is also a part of the cooperation between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden through the Nordic Council of Ministers. The Institute offers one master programme and several graduate courses.

The core research areas of the Institute are maritime and other transport law as well as petroleum and energy law, but the members of the Institute also engage in teaching and research in general commercial law.

In MARIUS, issued at irregular intervals, articles are published in the Nordic languages or English.

ISSN: 0332-7868

